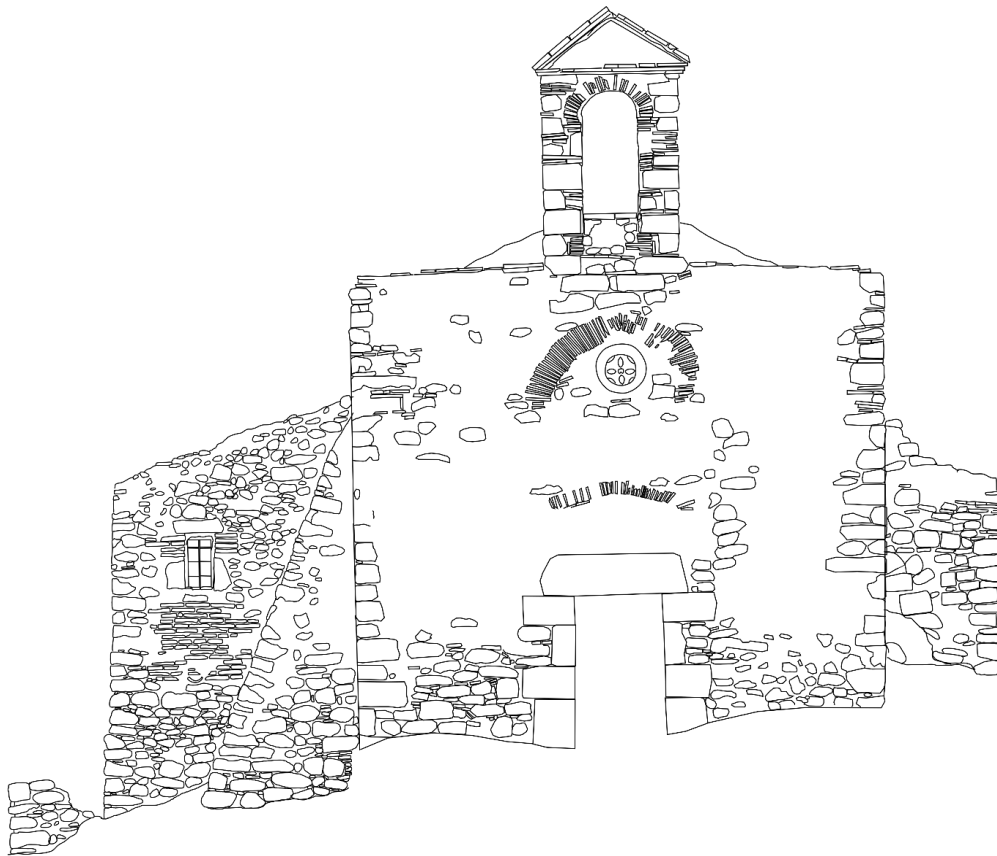

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Estudi de la Capella de Sant Jaume de Castelló (Olesa de Montserrat, Baix Llobregat)

TREBALL FINAL D'ARQUEOLOGIA

CURS 2023/2024

Miquel Martínez Motis

NIUB: 202154

Bloc temàtic: Arqueologia Medieval-postmedieval

Tutora: Marta Sancho i Planas

Resum: Aquest treball és un estudi de la capella de Sant Jaume de Castelló a Olesa de Montserrat (Catalunya). Construïda al segle XVII i segregada del nucli urbà, aquesta capella va ser una part important de la vida rural de la zona durant el període medieval i modern. Les fonts orals i documentals i les tècniques arqueològiques disponibles en l'actualitat, han permès establir un ordre cronològic: una primera església actualment desapareguda i d'ubicació incerta, l'església actual construïda a l'inici del segle XVII i la renovació d'aquesta el segle XVIII. Mitjançant l'estudi de paraments (no intrusiu) s'ha iniciat un registre que caldrà completar en un futur a partir del resultat d'intervencions arqueològiques. A més, s'ha registrat el volum tridimensional de l'edifici mitjançant fotogrametria per evitar pèrdues d'informació si no s'aborda l'estat de l'edifici.

Paraules clau: XVII, capella de Sant Jaume, Olesa de Montserrat, estudi arqueològic, estudi històric.

Abstract: This work is a study of the chapel of Sant Jaume de Castelló in Olesa de Montserrat (Catalonia, Spain). Built in the XVII century and segregated from the urban center. This kind of religious building was an important part of the rural life of the area in the medieval and modern eras. The oral and documentary sources and the archaeological techniques available at the moment, allowed to construct a chronological order, and better establish the knowledge of this church, which appears to have been renovated in the XVIII century.

Furthermore, efforts have been made to register the tridimensional volume of the building using photogrammetry to avoid loss of information if the state of the building is not addressed.

Keywords: XVII, Sant Jaume Chapel, Olesa de Montserrat, archaeological study, historical study.

Sumari

Agraïments	5
Abreviatures	5
1. Introducció i objectius del treball	6
2. Ubicació i característiques principals	7
2.1. Situació	7
2.2. Geologia	8
2.3. Vegetació i Fauna	11
2.4. Evolució del paisatge	12
3. Història	16
3.1. Metodologia	16
3.2. La Vila d'Olesa	16
3.3. La Quadra de Viladecavalls	18
3.4. Antecedents de l'indret	19
3.5. La Masia	23
3.6. L'actual Capella	27
3.6.1. Aspectes culturals	30
3.6.2. Estatus legal	34
4. Estudi arquitectònic i arqueològic	36
4.1. Descripció general	36
4.2. Estudi de paraments i registre arqueològic	44
4.2.1. Metodologia	44
4.2.2. Model fotogramètric	45
4.2.3. Estudi de paraments. Fases constructives	46
4.2.4. Exemples d'elements desapareguts	56
4.2.5. Reconstrucció amb dibuixos	60
4.2.6. Materials mobles	63

5. Conclusió i reflexions	71
6. Bibliografia	74
7. Annexos	
7.1. Plànols arquitectònics	80
7,2, Plànols de les unitats estratigràfiques (UE)	84
7.3. Fitxes de les unitats estratigràfiques (UE)	89
7.4. Harris matrix	118
7.5. Llistat de documents	119
7.6. Recull fotogràfic	123

Agraïments

A Jaume Morera (q.e.p.d.) per transmetre'ns la passió per la capella i el mas de Sant Jaume i fer-nos arribar les seves troballes de documents i teories, a Toni Pérez Solsona per compartir amb mi els resultats encara inèdits d'anys d'investigació i la seva amabilitat, a Xavier Rota, per la seva ajuda en la cerca a l'Arxiu Parroquial, a Toni Torrent per la cessió dels plànols arquitectònics, a Albert Martínez per l'ajut en l'apartat de fauna, a Anna Motis pel seu suport durant aquest treball i finalment, a la meva tutora, Marta Sancho, per la llibertat que m'ha donat i la seva revisió del manuscrit.

Abreviatures

AAM = Arxiu de l'Abadia de Montserrat

ACA = Arxiu de la corona d'Aragó

ADB= Arxiu Diocesà de Barcelona

AHT = Arxiu Històric de Terrassa

ANT= Arxiu Notarial de Terrassa

AHMOM = Arxiu Històric Municipal d'Olesa de Montserrat

APOM = Arxiu Parroquial d'Olesa de Montserrat

CMRO = Centre Muntanyenc i de Recerques Olesà

ICGC = Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

Estudi de la Capella de Sant Jaume de Castelló (Olesa de Montserrat, Baix Llobregat)

1. Introducció i objectius del treball

A Catalunya, mentre que des del punt de vista historiogràfic l'edat medieval i moderna estan molt ben caracteritzades, des del punt de vista arqueològic altres períodes com el clàssic i la protohistòria han gaudit d'una major atenció; per contra, elements patrimonials que presenten un caire més popular sovint no són tractats amb la parsimònia necessària i encara queden multitud d'indrets i elements per a registrar, i alguns d'ells a més estan en perill de desaparèixer. Sovint aquest patrimoni es troba en propietats privades i la seva conservació està a mercè de la sensibilitat i interès dels propietaris.

El present treball es centra en un element del segle XVI, la Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló, un període on per sort es conserven un bon nombre de fonts documentals als arxius de la zona, la qual cosa permet posar noms i cognoms i tenir un coneixement detallat sobre el passat, però això cal complementar-ho amb una bona mirada arqueològica i antropològica.

L'objectiu d'aquest treball és el de generar un bon registre d'un element patrimonial. Cal comprovar i estudiar les restes en el medi físic, i posar una especial atenció en aquelles que estan en perill com la capella tractada en aquest treball; en aquests casos és primordial fer-ne ni que sigui un registre per a com a mínim no perdre informació en cas de pèrdua de l'element.

El treball consta d'una primera part de descripció de l'entorn i un petit recull de la història de l'indret a partir tant de fonts documentals com de reconeixement sobre el terreny. Tot seguit, s'entra en l'estudi de l'actual edificació aplicant el mètode arqueològic i les noves tecnologies per a completar el discurs històric i registrar un element singular de la vila d'Olesa. Finalment, es planteja la reconstrucció visual de l'element encarada a la difusió i a la millor comprensió de la seva evolució.

2. Ubicació i característiques principals

2.1. Situació

L'església sufragània de Sant Jaume de Castelló és una construcció en ruïnes de finals del segle XVI situada just al costat del Mas de Sant Jaume que es troba al municipi d'Olesa de Montserrat (Baix Llobregat). El conjunt està situat just al límit amb el terme municipal de Viladecavalls (Vallès Occidental), i és que està ubicat al cap de munt d'un petit turó generat per un meandre de la riera homònima que divideix els termes municipals d'Olesa i Viladecavalls (Figures 1 i 2). Les Coordenades de la capella són: 41°33'08.9"N, 1°55'38.1"E.

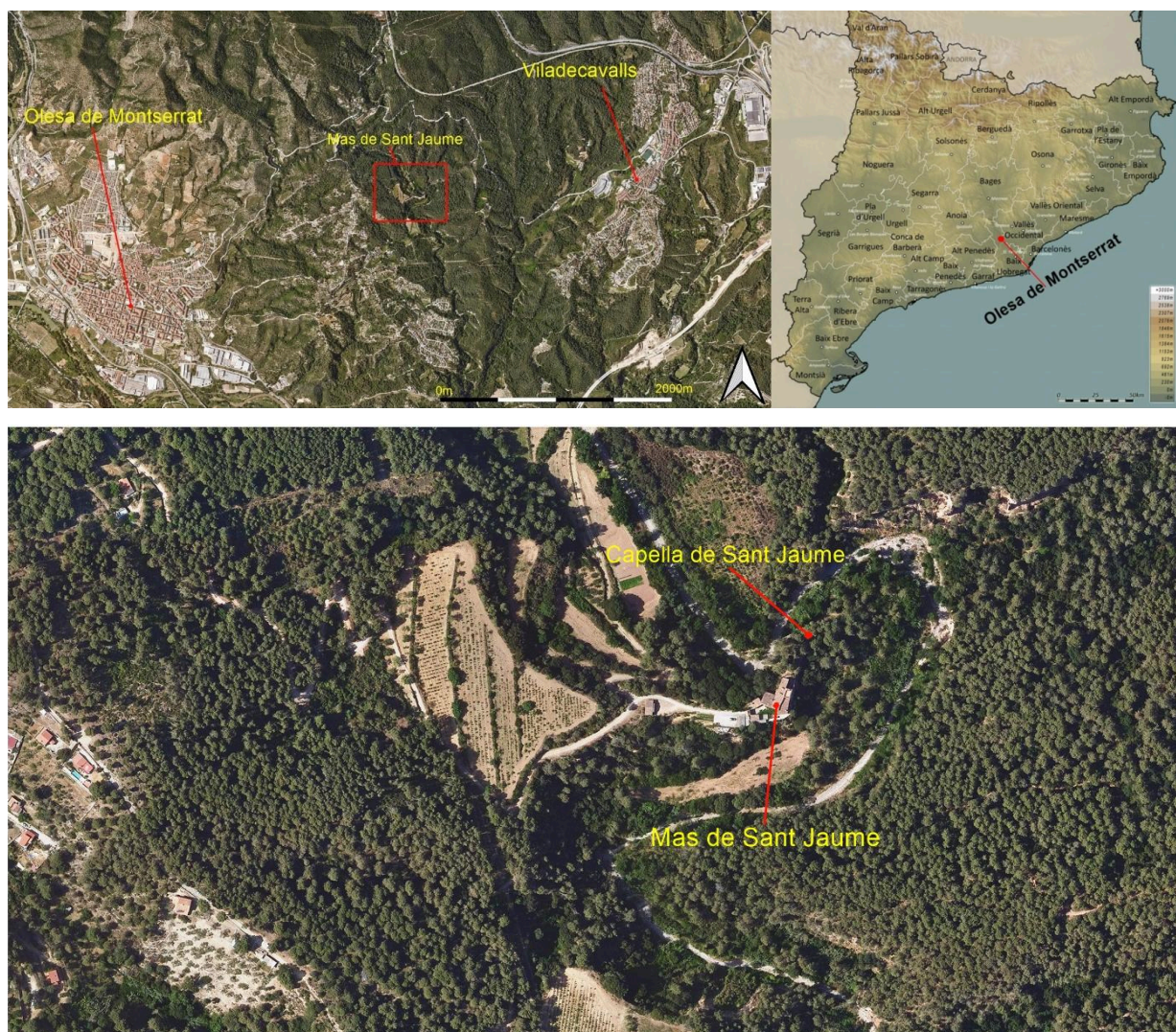

FIGURA 1. Situació del mas i la capella en el meandre de la riera de Sant Jaume, a cavall entre els municipis d'Olesa i Viladecavalls. (Ortofotomatges del ICGC 2023).

FIGURA 2. Foto aèria on s’aprecia el promontori on s’ubica el conjunt format pel mas i la capella (CMRO).

Aquesta capella era sufragània de l’església de Santa Maria d’Olesa i pertanyia a la parròquia de Sant Jaume de Viladecavalls; de fet, el nom complet de la capella és el de Sant Jaume de Viladecavalls. Això és degut al fet que antigament l’actual poble de Viladecavalls era un veïnat dividit en dues parts, la “Quadra superior” que pertanyia a Olesa i la “Quadra inferior” que pertanyia a Terrassa. Aquesta capella doncs donava servei religiós a la part olesana de Viladecavalls, una zona força allunyada del poble. Aquest funcionament segregat del nucli del poble fa que tingui el nom de sufragània i que fos un element molt important per a la població de l’entorn directe.

2.2. Geologia

La zona d’estudi s’ubica a l’extrem centre-est del terme d’Olesa de Montserrat, en una zona bioclimàtica mediterrània de terra baixa més aviat humida (a Olesa les

mitjanes anuals de temperatura són de 16,5°C i de pluja 584,8 mm) i a una altitud de 200 m sobre el nivell del mar.

El municipi està situat en la zona de contacte entre la Serralada Litoral Catalana i la fossa Tectònica del Vallès-Penedès, aquesta depressió es formà durant la fase de distensió a la qual va ser sotmesa la Serralada costero-catalana durant l'orogènia alpina, durant l'Oligocè superior i el Miocè (34 Ma-6 Ma +/-), i que va donar lloc a un graben en el qual el bloc central correspon a la fossa Vallès-Penedès i els blocs laterals a les serralades Litoral i Prelitoral. Des del punt de vista geològic el terme d'Olesa és molt divers i s'hi han pogut trobar indicis de les tres eres geològiques més importants: Paleozoic (570-250 Ma), Mesozoic (250-65 Ma) i Cenozoic (65,5 Ma-actualitat) (MORERA *et al.* 2011: 11).

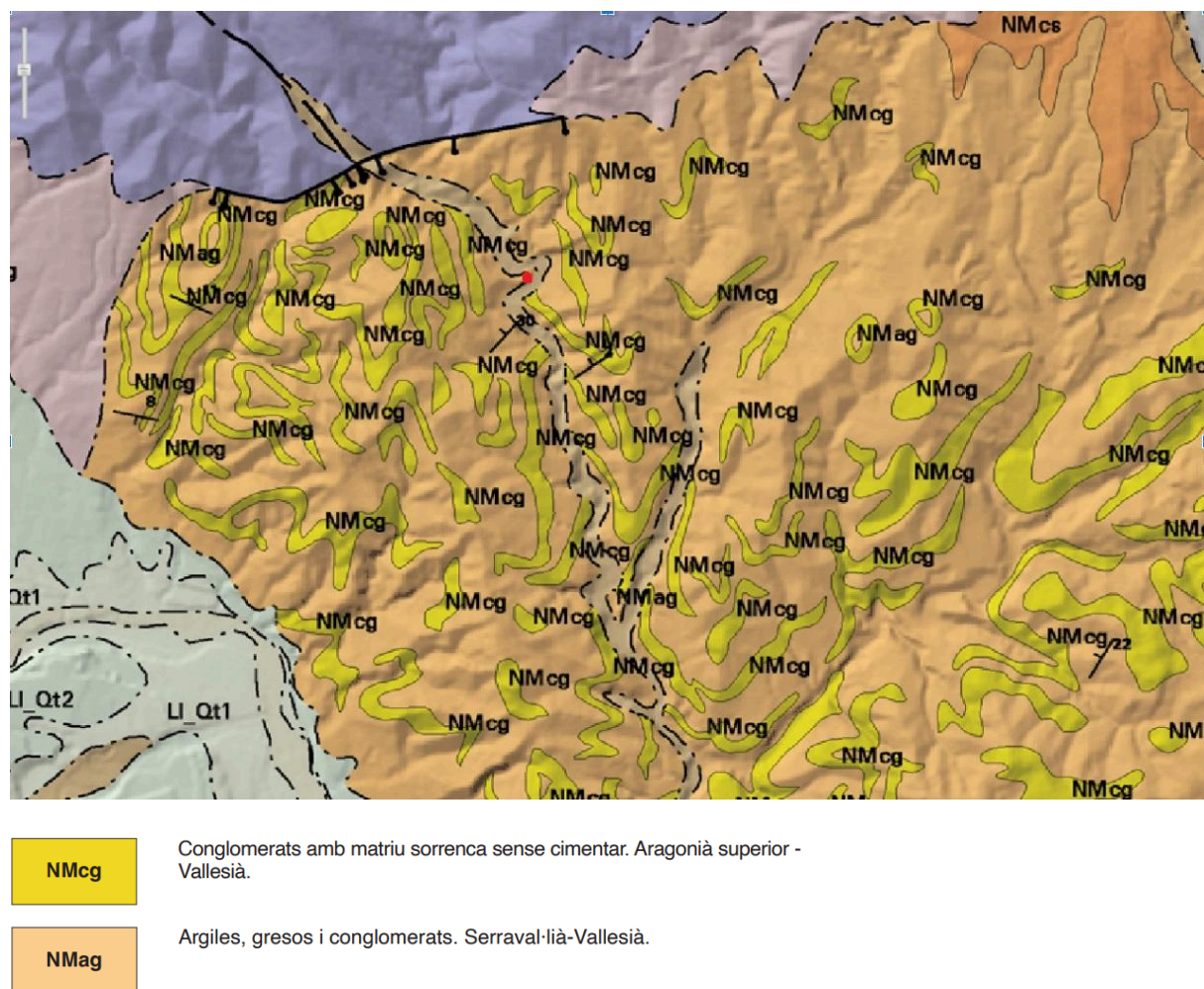

FIGURA 3. Extret del Mapa Geològic de Catalunya 1:250.000 (ICGC). El punt vermell indica el meandre de Sant Jaume.

Sant Jaume es troba a 0,5 km al sud de la falla que delimita la fossa del Vallès-Penedès (àrea de Ribes Blaves), assentat sobre un substrat geològic Cenozoic principalment del Neogen. Aquest substrat està compost generalment per argiles de color clar, amb inclusions de gresos i conglomerats, també s'hi troben abundants graves de color gris i matriu formada per argiles margoses. Aquests estrats estan representats al mapa geològic com NMag i NMcg (Figura 3).

Pel que fa al tram que correspon a la riera de Sant Jaume, l'acció de l'aigua ha erosionat els estrats anteriors i s'ha creat un llit fluvial sobre el qual s'assenten dipòsits al·luvials quaternaris.

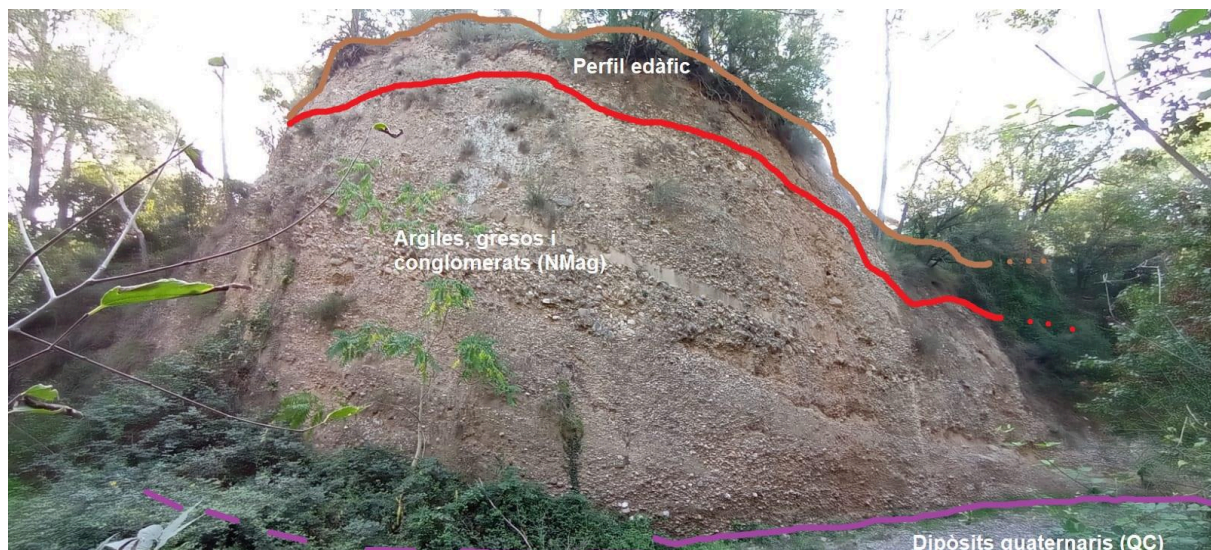

FIGURA 4. Perfil del turó on s'assenten el mas i la capella.

A la fotografia feta des de la base del tallat on es troba la capella (Figura 4), s'observa com a la part inferior (per sota de la línia violeta) s'hi troben tots els materials quaternaris que ha aportat la riera, no superiors a 150 Ka. Entre la línia violeta i la vermella, es troba l'estrat anomenat NMag al mapa geològic. Com hem mencionat, el formen argiles, gressos i conglomerats pertanyents al Miocè, formats fa entre 13,8 i 10 Ma. A la part superior, entre les línies vermella i marró, s'hi troba el nivell edàfic actual amb processos biològics actius.

La riera de Sant Jaume circula en direcció nord-sud; neix a la vall que hi ha entre el Puigventós i Sant Pere Sacama, i més avall, el tram conegut com a riera de Sant

Jaume desemboca a la riera de Gaià que acaba arribant al riu Llobregat a l'altura del Pont del Diable de Martorell. Antigament, l'actual riera de Sant Jaume s'anomenava Rich Massanes (MORAN 1995: 77-79).

El curs fluvial de la riera ha anat evolucionant i variant el seu recorregut segons les formacions geològiques que es troba al seu pas. L'acció erosiva de la riera és la principal modificadora del terreny, sobretot del turó sobre el qual s'assenten el mas i la capella.

Si comparem les ortoimatges del 1945 i el 1994 (Figura 5), es pot veure com el curs s'ha vist lleugerament modificat, un exemple d'aquest fet és que en el passat hi havia un camí d'accés al turó des de la riera que actualment no existeix; també s'observa una visible revegetació de la zona est del meandre.

Un dels elements de la zona que no es tractarà en aquest treball, però que és digne de menció, té a veure amb restes de construccions que es troben sota la capella a prop del llit de la riera, les quals poden tenir a veure amb una antiga antropització d'aquesta, com a intent de "mecanisme de defensa" contra la natura i les possibles inundacions, o potser amb un edifici de producció (per exemple un molí).

2.3. Vegetació i Fauna

En l'actualitat el mas i la capella de Sant Jaume es troben envoltades per un paisatge eminentment forestal. Els arbres dominants són l'alzina (*Quercus ilex*) i el pi blanc (*Pinus halepensis*), amb roure martinenc (*Quercus humilis*) en els ambients més frescos dels fons dels barrancs, i un bosc de galeria d'àlbers (*Populus alba*), pollancre (*Populus nigra*), salzes (*Salix* spp) i algun tamariu (*Tamarix* sp) resseguint la riera de Sant Jaume, amb inclusió d'espècies foranes com l'ailant (*Ailanthus altissima*) i l'acàcia (*Robinia pseudoacacia*) (HERNANDEZ I CARDONA 2004: 25). Es conserven però petites superfícies conreades d'horta vora la riera, alguns camps amb fruiters (oliveres, ametllers, préssecs, figueres) i dues extensions més importants de vinya.

Pel que fa a la fauna, és la típica de la terra baixa mediterrània, una mica empobrida per trobar-se en una zona molt densament poblada i amb abundància

d'infraestructures. La riera de Sant Jaume cada vegada té un cabal més intermitent i per aquest motiu no hi ha peixos, però en els bassals de la riera i les basses de reg o altres punts amb aigua hi crien diverses espècies d'amfibis entre els quals destaquen la salamandra (*Salamandra salamandra*), el gripau comú (*Bufo spinosus*), el tòtil (*Alytes obstetricans*) i la reineta meridional (*Hyla meridionalis*). Pel que fa als rèptils, les espècies més interessants són la serp de vidre (*Anguis fragilis*) i el llargardaix ocel·lat (*Timon lepidus*), actualment quasi desaparegut. Els ocells són el grup més nombrós, i tan sols pels voltants del mas s'han observat fins ara 108 espècies diferents (ICO-ornitho.cat 2024); d'entre les nidificants destaquen l'àguila marcenca (*Circaetus gallicus*), l'astor (*Accipiter gentilis*), el picot garser petit (*Dryobates minor*), que va aparèixer per la zona el 2010, una petita població de durbec (*Coccothraustes coccothraustes*), que cria des de fa uns deu anys, el pardal roquer (*Petronia petronia*) i la merla blava (*Monticola solitarius*) (A. Martínez com. pers.). Per acabar, s'hi troben totes les espècies típiques de mesocarnívors: guineu (*Vulpes vulpes*), geneta (*Genetta genetta*), fagina (*Martes foina*), i teixó (*Meles meles*); llevat del gat fer (*Felis silvestris*). Cal destacar una gran abundància de senglar (*Sus scrofa*), la recent arribada del cabirol (*Capreolus capreolus*) i la forta davallada de l'esquirol (*Sciurus vulgaris*) i del conill (*Oryctolagus cuniculus*), comuns fa 50 anys.

2.4. Evolució del paisatge

La vegetació potencial correspondria bàsicament a l'alzinar amb marfull (*Viburno-Quercetum ilicis*), però molt modificada per l'acció secular de l'home. Cal tenir present que el terme d'Olesa ha estat conreat de fa mil·lenis (hi ha constància de diversos assentaments protohistòrics que ja demostren una antropització del territori destinada al conreu i l'explotació).

Amb el pas del temps les superfícies de conreu van anar augmentant de manera que la presència de boscos va esdevenir testimonial; a tall d'exemple el 1849 els conreus ocupaven el 94,5% de la superfície del terme, mentre el bosc només el 0,3% del total (HERNÁNDEZ I CARDONA 1997: 14). Els cultius més estesos han

estat tradicionalment l'olivera i la vinya, seguits a distància pels cereals, els fruiters i l'horta. El cadastre d'Olesa de 1736 menciona que, concretament a la partida de Sant Jaume, la vinya era el conreu dominant (51,9%), seguit pels oliverars (23,3%) i els sembrats de cereals (12,4%) (HERNÁNDEZ I CARDONA, 1997:148).

FIGURA 5. Ortofotos que il·lustren la disminució de les superfícies conreades a Sant Jaume des de mitjan segle passat. De dalt a baix: anys 1945, 1994 i 2022 (ICGC-Vissir v3.35).

Després d'una intensificació del cultiu de la vinya a mitjan segle XIX que porta a cultivar fins i tot les zones muntanyoses més ermes del terme, les sequeres, i sobretot la plaga de la fil·loxera (que arriba a Olesa el 1904) produeixen la desaparició de gran part de les vinyes existents. Aquest fet juntament amb la industrialització tèxtil provoca l'abandonament de gran part dels conreus que progressivament han estat ocupats pel bosc (MORERA *et al.* 2011: 6). Les fotografies de la Figura 5, mostren l'evolució d'un territori, quasi totalment conreat el 1945, que ha estat progressivament conquerit pel bosc les darreres dècades.

Tant l'abandonament com la mecanització del camp, juntament amb la urbanització de terrenys agrícoles, ha anat de la mà de la pèrdua generalitzada dels elements patrimonials de l'àmbit rural: masos, murs de pedra seca i barraques (Figura 6).

FIGURA 6. Restes d'una barraca del mas de Sant Jaume, de la qual només en queden els murs, ja que el sostre de fusta, característic de les barraques olesanes, fa temps que va caure (2020).

Una alteració important al turó del mas que cal mencionar va ser la del rebaix del cim del turó als anys setanta. Així ho recorda Anna Motis, actual habitant del mas que comenta: «*Just abans de l'entrada del mas, a mà dreta, hi havia una petita*

mntanyeta amb un pi dalt de tot (Figura 7). S'hi podia pujar fins dalt o rodejar per darrere. Les dues pedres grosses que ara hi ha al camí que porta a la casa estaven a la muntanyeta, una cap a mitjana altura. Entre la muntanyeta i el mas hi havia un rafal per a la llenya, recolzat a la paret dels corrals. Més tard es va treure la muntanyeta i cimentar la zona amb la intenció de fer un magatzem pels tractors. Suposo que això seria a mitjans dels 70: el 1972-73 es va jubilar el Sr. Lluís, el masover que tenia el cavall i la mula, i poc després ja es va comprar el tractor Barreiros».

FIGURA 7. Imatges durant les obres de rebaix del cim del turó. A l'esquerra en primer pla, l'era i un paller avui dia desaparegut, i just darrere, el petit turó a mig desmuntar. A la dreta es pot observar que la potència ascendia a uns 4 m (arxiu del mas, anys 70 del segle XX).

3. Història

3.1. Metodologia

Per a conèixer els antecedents i l'evolució de la zona hem dut a terme una recerca bibliogràfica; a partir d'aquesta hem pogut constatar que no hi ha gaire informació relativa a l'indret en concret. Existeixen només algunes publicacions específiques sobre la capella i el conjunt del mas de Sant Jaume (SIBINA 2000, PÉREZ SOLSONA, en prep.), i algunes referències en diverses obres d'àmbit municipal i comarcal. Per això hem considerat oportú visitar l'Arxiu Històric Municipal d'Olesa de Montserrat (AHMOM) i l'Arxiu Parroquial d'Olesa de Montserrat (APOM) on hem revisat capbreus, manuals, testaments..., de manera que ha estat possible contrastar en part la informació bibliogràfica amb la documentació original, i cercar informació addicional.

En total, hem identificat un volum considerable de documents que fan menció de l'església, el mas, o als seus habitants. Tot i això, no tots els documents s'utilitzen en aquest treball. A l'Annex 7.5 hi figura un llistat de les fonts més rellevants, amb la intenció d'anar-lo ampliant progressivament.

Amb la informació obtinguda hem generat un discurs cronològic que hem contrastat amb les observacions arqueològiques.

3.2. La Vila d'Olesa

La Vila d'Olesa de Montserrat (Evolessa, Aulesia) neix sota la jurisdicció del castell de Camba, és a dir, l'actual ermita de Sant Pere Sacama (CABESTANY & PALAU 2005: 165). El terme municipal d'Olesa limitava i limita amb Esparreguera a l'oest, Abrera al sud, Viladecavalls a l'Est i al nord amb Vacarisses.

El document més antic on surt mencionat el castell de Camba és de l'any 937, durant el temps de govern del comte Sunyer, on es registra la venda d'uns alous al terme del castell de Camba. L'any 963 el Comte Miró I de Barcelona ven el castell per 50 sous a un vassall seu anomenat Digfred. El 966, quatre anys més tard de la

compra, Digfred i la seva dona fan donació del castell al monestir de Santa Maria de Ripoll. Però Digfred tingué problemes per a exercir-ne el control efectiu perquè els comtes de Barcelona segueixen amb possessió de drets sobre el castell, i això va generar un seguit de litigis sobre la propietat que s'acaben l'any 1020 en un judici en el qual és reconegut el dret del monestir sobre el castell (CABESTANY & PALAU 2005:163).

L'any 1058 la propietat de la castellania de Sacama és en mans de la família Castellvell que en seran els propietaris fins a l'any 1256, moment en què Gastó VII de Montcada ven el castell i la vila d'Olesa amb tots els seus termes i pertinences a Bernat de Centelles (CABESTANY & PALAU 2005: 165).

La vila en origen consistia en un petit turó emmurallat amb un castell i una església al punt més alt, al voltant de la qual s'hi va anar generant una sagrera (la torre del rellotge és una de les poques restes visibles del castell).

La primera notícia documental coneguda d'Olesa és de l'any 1012, on apareix l'església mencionada. La sagrera també apareix documentada l'any 1073. L'església inicial era dedicada a Santa Maria i a Sant Joan, però l'any 1664 es dedicà exclusivament a Santa Maria. L'any 1342 l'església havia quedat petita i el bisbe Ferrer Abella va ordenar la construcció d'un temple nou (PIÑERO 2012: 15).

L'any 1359 el rei Pere III el Cerimoniós ven el castell de Sant Pere Sacama i la vila d'Olesa per mil lliures al prior del monestir de Montserrat Jaume de Vivers (PIÑERO 2012: 16), moment en el qual el monestir passarà a ser el propietari de la Vila fins a la desamortització de l'any 1835. És durant el transcurs de l'època baixmedieval que la vila guanyarà habitants mentre que el castell anirà perdent importància, convertint-se en el mas de Sant Pere Sacama. A banda del nucli, el teixit social i productiu olesà es nodria dels diversos masos segregats pel terme.

L'any 1589 es reconstrueix de nou l'església de Santa Maria d'Olesa, que romandrà en construcció fins a l'any 1624 (PIÑERO 2012: 18). Aquest període coincideix amb el de la construcció de l'actual l'església de Sant Jaume.

La vila d'Olesa basava la seva economia en l'oliva, el vi i la llana, i així es va mantenir fins a l'arribada de la industrialització, època durant la qual les crisis agràries i la fundació de noves colònies al Llobregat van generar un

transvasament de treballadors cap al sector fabril tèxtil (COBOS 2006: 316); a conseqüència de l'arribada de la revolució industrial i la indústria tèxtil, durant el segle XIX la població experimenta un considerable creixement econòmic.

Pel que fa als límits jurídics, el terme d'Olesa al segle XVIII passà a formar part del corregidor de Mataró (CANYAMERES *et al.* 2000: 15), i posteriorment a la dissolució d'aquest, es farà efectiva la divisió entre les quadres de "Viladecavalls superior" i "Viladecavalls inferior" que afectarà a una part del terme. Aquesta divisió estarà definida en la part que ens toca per la riera de Sant Jaume, que alhora divideix les comarques actuals del Vallès Occidental i el Baix Llobregat.

3.3. La Quadra de Viladecavalls

FIGURA 8. Plànol amb les masies olesanes de finals del segle XIX. Al sector est, Sant Jaume, Can Matetes i Can Marcetó, masos de l'antiga quadra de Viladecavalls Superior (COBOS, 2006: 95).

Antigament, el terme de Viladecavalls no era una vila (l'actual poble neix d'una sagrera anomenada La Tarumba i adquirí aquest estatus a finals del segle XVIII).

El terme es dividia en dues parts: la Quadra Superior i la Quadra Inferior. Aquesta divisió prové probablement dels dos castells que hi havia hagut a la zona en època alt-medieval, el castell Jussà i el Sobirà.

Els límits d'aquestes dues quadres però són difícils de discernir perquè cada cop que apareixen mencionats varien lleugerament, afegint-se masos a una o altre quadra (Figura 8).

Sabem que, mentre la Quadra Inferior era jurisdicció de Terrassa i tenia les parròquies de Sant Miquel del Toudell i Sant Martí de Sorbet, la Quadra Superior era jurisdicció d'Olesa i conformava la parròquia de Sant Jaume de Viladecavalls (FERRAN *et al.* 1991: 164).

3.4. Antecedents de l'indret

Els orígens de la parròquia, del temple i del mas de Sant Jaume fins ara ens són desconeguts. La primera notícia que podem vincular a l'indret la tenim l'any 1321 quan es funda un benefici anomenat "Priorat de Vila de Cabals" a l'altar de Santa Maria d'Olesa, fet que podem relacionar amb força seguretat amb la capella (SIBINA 2002: 10). Tres anys abans, el 18 d'octubre del 1318, Guillem de Viladecavalls (hereu de la família Togores i Viladecavalls per matrimoni) confirma a Jaume de Castellar del terme de la casa de Viladecavalls (... *de termino domus meum villa equorum inferiorum*) i home seu (*homini meo*) el mas dit de Castellar «amb els seus honors i possessions, terres, vinyes, horts, aigües, pastures, oliveres i arbres que aquest té per ell i els seus (*pro me et...meos*). Les condicions són que els successors de Jaume de Castellar visquin en dit mas com a homes propis i solius (*homines solidi propi*) segons l'ús i costum d'altres homes de Guillem de Viladecavalls; el cens establert és de dues quarteres d'ordi, una de blat, dos capons i la tasca de vi per Sant Joan, tot segons les mesures de la casa» (FERRAN *et al.* 1991: 78). Quan aquest mateix Guillem de Viladecavalls mor el 1331, deixa en el seu testament 2 sous a "l'altar de Sant Jaume de Castrilioni" (CANYAMERES *et al.* 2000: 13). Podem afirmar, per tant, que a principis del segle XIV hi havia una capella i un mas anomenat Castellar per la zona.

Segons consta a l'Arxiu de Montserrat (Caixa 13, leg. 3, fol. 4), el 13 de maig de 1374 el monjo de Montserrat Fra Raimundo de Vibaores servia la capella de Sant Jaume. Tenim un altra menció del mas de Castellar (Castelló, Qastayo, Castilione...) que podem vincular definitivament al mas de Sant Jaume gràcies a un document on apareix el ciutadà olesà Bernat Ferrer de Castilione l'any 1386 (AHMOM, Cúria 138c, 18v); aquest cognom serà el dels propietaris més antics que coneixem, no sabem si la família Ferrer eren descendents de Jaume de Castellar, però mansio Ferrari o Ferrario (és a dir Mas Ferrer) és un dels altres noms que ha rebut el mas en el passat (vegeu més avall).

Segons SIBINA (2002: 10) es conserva a l'AHMOM (llibre adjunt a la Cúria, caixa 2) una bona referència del 1461 que parla de «Capelle Santi Jacobi, castellio als Sanausa». Aquesta frase ens assenyala l'existència de la capella de Sant Jaume, del mas anomenat Castellio o Castayo i per primer cop apareix el cognom Sanausa (després Sanahuja) com a propietari del mas.

Continuem tenint notícies de la capella durant el segle XVI, on als testaments dels olesans figuren donacions per a celebrar-hi misses. Per exemple:

«...[misa] in capella Santi Jacobi de Castelleto» (AHMOM, MN 1548b, 1505).

«...una missa a Sant Jaume de Sarrayma» (AHMOM, MN 1543, 102, 1546).

«...una missa a Sant Jaume de Castayo» (AHMOM, MN 1548b, 1550).

«... a la capella del gloriós Sant Jaume altre sou...» (ANT, Llibre de Testaments del notari Bernat Amat, fol. 116, 13.0.1575).

«...una missa en la capella de St. Jaume» (AHMOM, MN 1577, 1588).

«...y una altra [misa] a St. Jaume de Viladecavalls» (AHMOM Capbreu, 1589).

Aquesta església primigènia que apareix als documents però, no és l'actual església, i de fet la ubicació exacta de la primigènia edificació romànica és discutida i desconeguda. Encara que alguns documents (vegeu apartat 3.6) deixen entendre que la capella actual podria haver estat construïda en un indret diferent, no hi ha confirmació al respecte. D'altra banda, s'especula amb la possibilitat no gens inversemblant que la primera capella hagués caigut pel penya-segat en una riuada, fet que la situaria a la mateixa zona que l'edifici actual però lleugerament desplaçada cap al barranc per la seva banda oest. De fet, avui

dia es conserva una murada de pedres no datada que ressegueix el perímetre de tot el turó (Figura 9) i d'altres restes que podrien correspondre a la capella primigènia (Figura 10). També podria ser que aquestes restes formin part d'alguna edificació antiga del mas que caigués en desús abans de la construcció de la nova capella i la localització original d'aquesta fos en un altre indret.

FIGURA 9. Restes de construcció sense identificar que s'entreveuen a la zona del darrere de l'absis de la capella (2024).

FIGURA 10. Mur cronològicament anterior a la capella del s. XVII, la qual se li adossa.

Mirant des de fora la porta del barri del mas, a l'esquerra, s'hi pot apreciar un capitell reutilitzat del qual se'n desconeix la provinença (Figura 11); antigament d'aquests capitells n'hi havia dos, però un va desaparèixer durant el transcurs del segle passat. Un altre element interessant és una dovella de finestra o porta que hi ha molt a prop de la capella (Figura 12). Aquests dos elements sens dubte provenen d'alguna edificació anterior.

FIGURES 11 i 12. A l'esquerra, antic capitell que actualment reposa a l'esquerra de la porta d'entrada al barri del mas. A la dreta, una dovella conservada entre la runa a pocs metres de la capella (2024).

També és important mencionar les altres esglésies segregades del nucli olesà. A Olesa es coneixen popularment com “les tres ermites”. Aquestes són: Sant Pere Sacama, Sant Salvador de les Espases (que de fet pertany al municipi d'Esparreguera) i Sant Jaume de Castelló.

Cap de les tres són ermites, però la seva localització aïllada ha fet que adquireixin aquest topònim. Com ja hem comentat anteriorment, l'església de Sant Pere Sacama en origen era una construcció més del castell de Camba. Sant Salvador de les Espases també és un antic castell documentat al segle X (PAGÈS i PARETAS 1992: 434).

Així doncs, de les tres ermites, construïdes en una època de moviments militars per la zona, sabem que Sant Pere i Sant Salvador són les restes de les esglésies

castrals dels castells esmentats. Pel que fa a Sant Jaume, no se sap del cert què hi havia en aquell moment, però encara queden certs romanents d'aquest passat. Una intervenció arqueològica a la zona aportaria moltíssima informació sobre la localització de l'antic temple i, encara més interessant, sobre l'evolució i origen del poblament en aquest turó. En aquest sentit, cal mencionar que durant les obres de rehabilitació de la propera capella de Sant Pere Sacama s'hi va trobar una necròpoli visigòtica i restes ibèriques (CMRO 1992, SALES-CARBONELL 2003), i a poca distància, a l'oest del castell, hi ha el mas Vilar que ja està documentat al segle XI com a torre (VILA CARABASSA 1996-1998: 22).

En tot cas la capella original es troba ja en mal estat durant el segle XVI fet que propicià la construcció d'un nou temple a l'indret (vegeu apartat 3.6.). De fet, en un recull de manuscrits de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (BOFARULL Y DE SARTORIO 1847: 481) surt mencionada la parròquia de Viladecavalls en mal estat el 1462. Aquest fet podria ser una conseqüència del sisme amb epicentre al Vallès Occidental que va tenir lloc el 25 de maig del 1448 i que va afectar greument la comarca (OLIVERA *et al.* 2006: 14).

Pel que fa a l'administració de l'església, aquesta parroquia era sufragània a la d'Olesa i estava a càrrec dels Monjos del Monestir de Montserrat, que hi havien de viatjar expressament per a oficiar les misses (PIÑERO 2012: 15).

3.5. La Masia

Els orígens de la masia s'endinsen en el període medieval; com hem dit abans, la primera menció és dels inicis del segle XIV. Tot i que en aquesta primera menció no hi ha cap descripció de la casa, sí que tenim una molt bona descripció dels límits de les terres de la masia que han variat molt poc fins a l'actualitat.

Hi ha diversos indicis que fan pensar que hi ha hagut una fortalesa o castell a l'indret: el topònim "Castelló", la seva localització en un punt elevat de fàcil defensa (Figures 13 i 14), o testimonis directes com mossèn Boada que, en respondre el qüestionari de Francisco de Zamora (c. 1780), menciona una

fortalesa a la zona, i també que aquesta va ser amortitzada per a construir un casal nou del mas (HERNÁNDEZ I CARDONA 2000: 85).

Per ordre cronològic, els diferents noms que ha tingut el mas al llarg del temps són: Mas de Castelló, Mas Ferrer, Mas Serrahima, Mas de Sant Jaume i Mas Sanahuja (PÉREZ SOLSONA en prep).

FIGURA 13. Mas de Sant Jaume, situat sobre el cingle del meandre de la riera (2018).

Les denominacions del mas provenen en part pel cognom dels seus habitants. Els primers habitants que coneixem són els Ferrer. L'any 1463 Joana Ferrer es casa amb Pere Sarrayma. L'any 1479 els Ferrer reben el sobrenom de Serrahima: «Jacobo Benet Ferrer alias Sarrayma, quadre de Questeyo» (AHMOM, MN 1479, 1479). La branca Serrahima acaba esdevenint la principal, de manera que cinquanta anys després podem llegir: «Jaume Sarrayma alias Ferrer hereu de Pere Sarrayma alias Ferrer» (AHMOM, Capítols M 1518, 1526). Ana Sarrayma es casa amb Joan Sanahuja de Terrassa, l'any 1615. La família Sanahuja habitarà el mas de manera continuada fins al segle XIX, l'últim descendent del llinatge Sanahuja fou Gregori Sanahuja, que en no tenir fills nomena hereus a Josep i Artur Pascual, nebots de la seva dona (Caterina Batallé). Josep Pascual, l'únic germà que va viure al mas, morí assassinat els dies posteriors al cop d'estat del 1936 i la seva dona,

Mercè Moragas, va vendre el mas l'any 1942, ja que no hi vivia (estava força deteriorat en aquell moment) a Pedro Berta, i seguirà en mans dels mateixos propietaris (família Berta-Motis) des de llavors.

Pel que fa al conjunt de casals que conformen el mas es fa molt difícil diferenciar els elements més antics, perquè ha estat reconstruït i reformat diverses vegades (Figura 15). De fet, la seva localització en un turó envoltat de tallats molt verticals fa que parts de la casa s'hagin esfondrat al llarg dels segles.

Una de les zones més antigues de la casa té un arc de mig punt que presenta un dels carreus que fan de basament completament desplaçat; segons l'investigador Jaume Morera (CMRO), podria ser degut al sisme mencionat anteriorment (vegeu apartat 3.1.). De fet, l'any 1483 Pere Marcet, estableix de nou a Benet Ferrer àlies Sarraima al mas (AHMOM, MN 1479, 27.01.1483). Aquest document podria estar parlant d'una reconstrucció després del terratrèmol.

FIGURA 14. Base oriental del talús sota el mas de Sant Jaume (2004).

Si hom passeja pel peu dels tallats (Figura 14) troba restes d'elements constructius, especialment els derivats del darrer gran desastre causat per la riuada del 1962, que per culpa de la força de l'aigua va esfondrar part del talús (amb la comuna) i un paller sencer.

El segle XVI i XVII són moments de grans reformes, cosa que fa pensar en una època de bonança i la fesomia actual de la casa es deu bàsicament a una reconstrucció del segle XVII (per la tipologia i perquè a les rajoles de l'entrada hi ha marcada una data on, tot i que de difícil lectura, s'hi diferencien quatre dígitos dels quals els dos primers clarament són 1 i 6).

Unitats estratigràfiques (MURS)

Autor: Miquel Martínez Motís

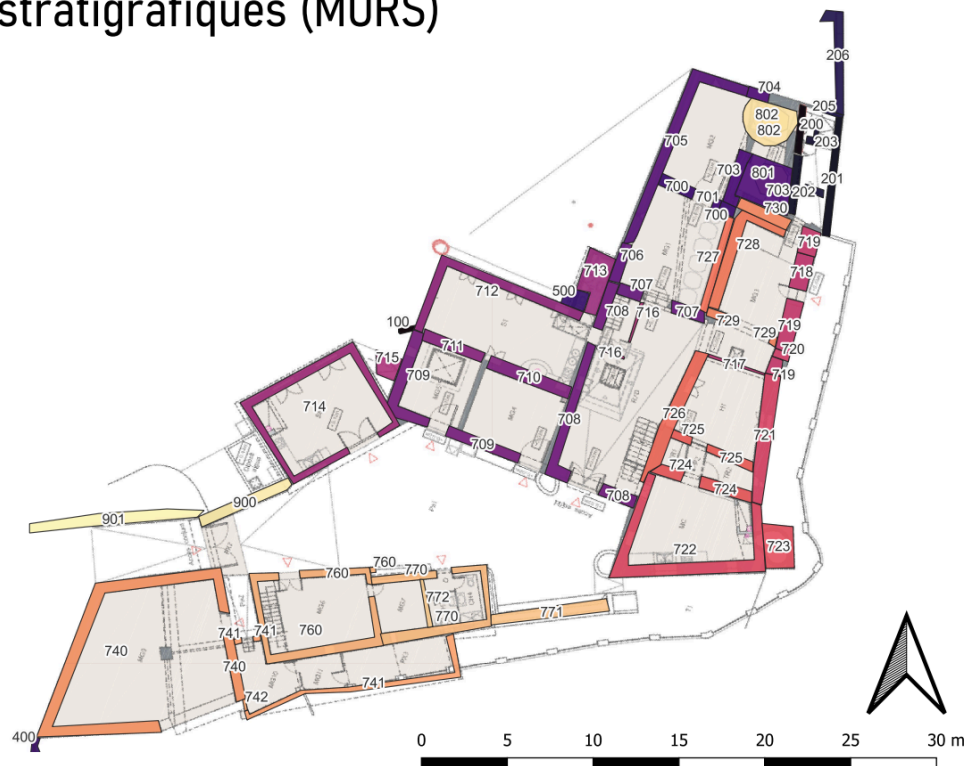

FIGURA 15. Planta del mas de Sant Jaume que mostra la diversitat de fases constructives.

Durant el segle XIX, amb la crescuda de producció prèvia a l'arribada de la fil·loxera, i la consegüent prosperitat, també es produeixen reformes importants. És en aquest moment que podem imaginar tots els camps del mas en ple funcionament i equipats amb les estructures corresponents com barraques, pous

o basses per a sulfatar; i és probablement també quan es condiciona el cup de vi que s'utilitza actualment.

La família Sanahuja i els seus descendents (família Pascual), que van habitar la casa fins al 1936 (SIBINA 2002: 39-57), eren coneguts al poble com els de cal Tasà i tenien el trull d'oli més gran del municipi (situat a la plaça de les Fonts, núm. 10 d'Olesa), on s'hi portaven les olives collides a Sant Jaume (probablement la nova premsa al poble provocà l'abandó de la de la masia, on encara es conserven el trull amb les moles i la premsa).

3.6. L'actual Capella

FIGURES 16 i 17. Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló. A l'esquerra visió actual des del mas (2024). A la dreta, fotografia dels anys quaranta del s XX.

La primera notícia sobre l'actual temple és del 10 de maig de l'any 1524, quan el Vicari General del Bisbe de Barcelona donà llicència a Pere Antich Serrahima per a que «... una capella antigament fundada sota la invocació dels Sants Jaume i Anna a la dita Quadra de Castelló de la dita parròquia de Santa Maria d'Olesa sigui canviada de lloc i reedificada novament en un altre indret de l'antiga Quadra de Castelló, on en sigui construïda o se'n faci construir una altra sota dita invocació

del Sants Jaume i Anna ja que l'antiga Capella es troba en ruïnes i no s'hi pot celebrar la missa» (ADB, Gratiarum, vol. 52, fol. 106v). Malgrat aquesta llicència, la reconstrucció no es va dur a terme perquè el 1587, 63 anys més tard, segons consta a les Notes històriques del Bisbat de Barcelona de mossèn J. Mas, el Degà de Piera, Miquel Marquès, demana: «Que els parroquians reedifiquin la capella de Sant Jaume de Viladecavalls, Sufragànea, dins del terme de 7 mesos, qual reedificació ha estat ordenada moltes vegades» (SIBINA 2002: 13-17).

No és fins a l'any 1633 que trobem un document que indica que la capella està en ple funcionament *«Fra. Pedro de Burgos abbat del monestir de nostre Sra. de Monserrat consedeix y done poder als de Vila de Cavalls parrochia de Olesa, que puguén los dits o las casas o habittans en ditas cassas [...] que si troben algun sacerdot [...] que pugué anar adir missa en la Capella de St. Jaume de Vila de Cavalls tots los diumenges y festes de manament de tot lo any» (AHMOM, Doc N 1626, 1633).*

El període entre el manament i la construcció de la capella durà molts anys; durant el transcurs d'aquest temps el cap del mas va anar canviant. En l'última fase de la construcció el mas era a càrrec del matrimoni entre Joan Sanahuja i Ana Sarrayma fins que ell va morir, i Ana Sarrayma es va tornar a casar amb Francesc Casasayas l'any 1622 (APOM, Matrimonis 1599-1683, 38-1622). Podem atribuir a aquests matrimonis bona part de la construcció de la capella, o almenys la responsabilitat de fer-ho.

Anteriorment, hem mencionat mossèn Boada quan en les seves respostes al qüestionari de Zamora parla d'una fortalesa (HERNÁNDEZ I CARDONA 2000: 85); ja que de fet el que detalla és que aquesta va ser desmuntada per Josep Sanahuja per a construir la sagristia i un casal nou del mas. Boada, fent referència a la data diu que això es va dur a terme fa uns quinze anys. La data d'aquestes obres queda registrada a la llinda de la porta de la sagristia (Figura 18). Així que si tenim en compte que el qüestionari es va respondre pels volts del 1780, les dues dates coincideixen perfectament.

La utilització de material d'edificacions prèvies per a bastir els nous edificis, era una pràctica habitual al Principat (VIDAL FRANQUET 2022:4).

FIGURA 18. Data gravada a la llinda de fusta la porta de la sagristia (2024).

Malgrat la doble advocació de la capella a Sant Jaume i Santa Anna, el nom de Sant Jaume és el que ha estat més usat i ha perdurat en el temps. De fet, l'única constància que hi ha de la doble advocació de la capella és el document on es demana la reconstrucció (vegeu més amunt). Aquesta preferència per Sant Jaume es deu en part per la ubicació de la capella en plena ruta del camí jacobeu per terres catalanes, en el trajecte entre Barcelona/Terrassa i el Monestir de Montserrat, parada obligada dels pelegrins (Figura 19). A (SIBINA 2002: 23) es recull el testimoni de Salvador Batallé que va ser publicat el 1975 al diari "Olesa": «... Caterina Batallé, deia i és veritat, que posseïa la Butlla Pontifícia per a la capella de Sant Jaume, del privilegi del Jubileu de l'Any Sant, quan la diada de Sant Jaume s'escau en diumenge».

FIGURA 19. Diferents rutes del camí de Sant Jaume (mapa de la Federació Espanyola de Associacions de Amigos del Camino de Santiago).

El 26 d'agost, poques setmanes més tard del cop d'estat contra la república espanyola de l'any 1936, la capella fou cremada per un grup de joves anticlericals (FORES FERRER 1940-1961: 8) i posteriorment ha estat saquejada a discreció per la gent del poble a causa de llegendes sobre tresors amagats, deixant-la en l'estat ruïnós que presenta en l'actualitat.

3.6.1. Aspectes culturals

La funció de la parròquia de Sant Jaume era assistir en els serveis religiosos a la població olesana que vivia a la zona de Viladecavalls. Els dies festius la gent del poble pujaven a les tres ermites de la zona: Sant Salvador de les Espases, Sant Pere Sacama i Sant Jaume de Castelló, tot i que l'aplec més important es produïa la diada de Sant Jaume (25 de juliol), quan el poble venia a oir missa i passar la jornada a la masia, i que després de la guerra es deixà de fer (Figures 20-24). Segons detalla un testimoni a Sibina (2000: 27-31), a inicis del segle passat, el dia de Sant Jaume els assistents arribaven a peu o amb tartana congregats a les 7 del matí pel so de la campana. Venien d'Olesa, Terrassa, Viladecavalls, Abrera i les masies de la rodalia. Després de la missa on es cantaven els goigs al Sant, els

habitants del mas convidaven a esmorzar i la gent es reunia al voltant de llargues taules parades al barri. Aquest esmorzar consistia tradicionalment en mongetes seques, sang i fetges, perdiu de cabrit, amanida i fruita del temps. També hi havia qui es feia carn a la brasa i escalivada a la font. Després hi havia música d'acordió i es ballaven sardanes a l'era al so d'un gramòfon. També hi assistia la Guardia Civil de Cavalleria de Terrassa. Cap al migdia n'hi havia que marxaven, d'altres es quedaven prenent la fresca a la font cuinant una cassola d'arròs amb conill, pollastre o colomí, botifarres, conill a la brasa amb allioli, escalivades, etc. Cap al vespre s'anava a la capella a resar el rosari i es feia una pregària d'acció de gràcies a l'apòstol Sant Jaume.

Avui dia la capella continua rebent visites esporàdiques de curiosos, i regularment, des de l'Ajuntament d'Olesa, s'organitza la "ruta de les tres ermites", que visita Sant salvador de les Espases, Sant Pere Sacama i Sant Jaume.

FIGURA 20. Capellà i algutzir al pati del mas, un dia de servei religiós, probablement duent a terme el salpàs, ritual que consistia a mullar amb aigua amb sal les portes dels edificis religiosos, fet que amb els anys acaba deixant una característica marca a la pedra. Inicis del segle XX (AHMOM).

FIGURES 21 i 22. Fotografies fetes a l'era (dalt) i a la riera (baix) d'aplecs a Sant Jaume. Finals del XIX- principis del XX. (autor desconegut, fons fotogràfic del mas).

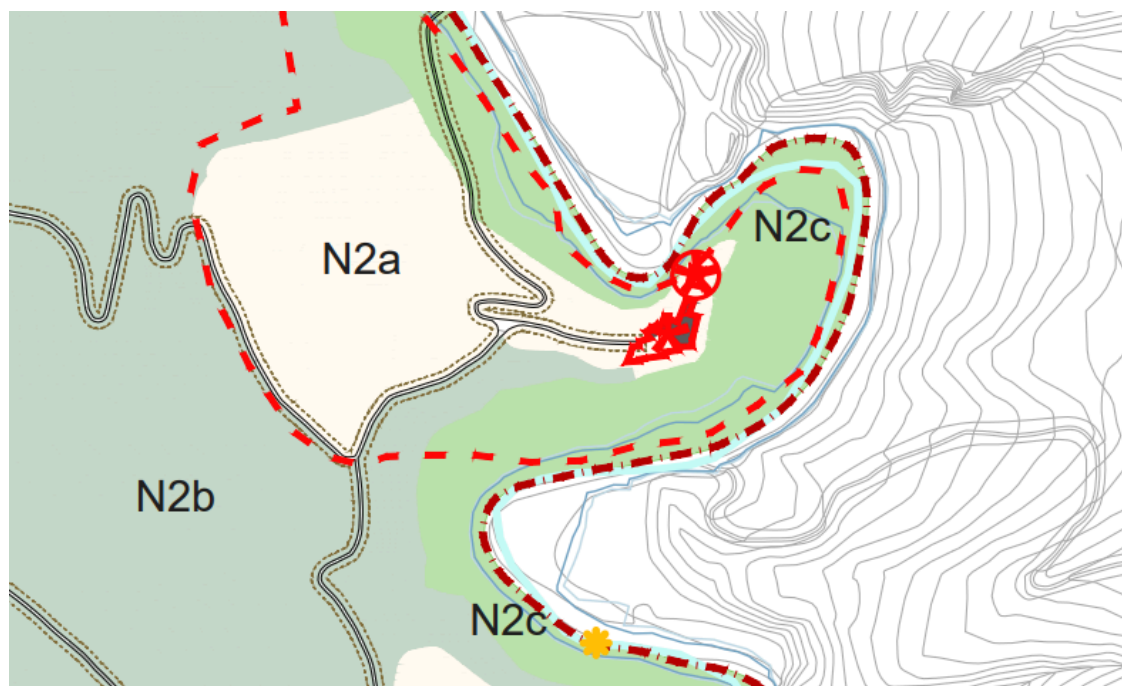
FIGURA 23. Fotografia del 1910 dels assistents a un aplec a l'entrada del mas. Al centre, el rector d'Olesa, mossèn Marcel·lí Garriga (MARTÍNEZ, 2000).

FIGURA 24. Fotografia feta a l'era del mas dels assistents a un aplec; datada el 25 de juliol del 1927 (MARTÍNEZ, 2000).

3.6.2. Estatus legal

La capella està inclosa en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, declarada BCIL (Bé Cultural d'Interès Local) per part del municipi d'Olesa de Montserrat (VILAMALA 2021: 39).

ZONES

SÒL NO URBANITZABLE

	N1 RÚSTIC
	N2a AGRÍCOLA DE VALOR
	N2b FORESTAL DE VALOR
	N2c PAISATGÍSTIC I ECOLÒGIC DE VALOR
	N2d ESPAIS NATURALS PROTEGITS
	PROTECCIÓ ESPECIAL XARXA NATURA I PEIN
	N3 ZONA D'INTERÈS GEOLÒGIC

CLASSIFICACIÓ DELS BÉNS

	BCIN	BCIL	BPU
EA (Elements Arquitectònics)			
CA (Conjunts Arquitectònics)			
BARP (Béns Arqueològics i Paleontològics)			
BAMP (Béns Ambientals i Paisatgístics)			
BN (Béns Naturals)			

Límit de terme municipal

Límit element EA

FIGURA 25. Pla D'ordenació Urbanística Municipal (P.O.U.M.) d'Olesa de Montserrat. Plànol-03- Qualificacions Urbanístiques.

A principis de segle XXI es va produir un intent d'obtenció de fons per a la rehabilitació de la capella per part d'una associació (Amics de l'Ermita de Sant

Jaume) que es va dissoldre al cap d'uns anys degut a causa de la manca de finançament. Antigament, la capella formava part del Bisbat de Vic, després de Montserrat. Pel que fa a la propietat, actualment pertany al mas annex.

4. Estudi arquitectònic i arqueològic

4.1. Descripció general

Com ja s'ha dit, la capella està situada sobre un meandre de la riera de Sant Jaume, rodejada per un tallat d'uns 25 metres d'alçada (Figura 14). Actualment, s'hi accedeix des del sud/migdia, tot i que hi ha un camí abandonat que desfila en direcció contrària.

És una construcció religiosa d'una sola nau i amb absis poligonal, Ocupa una superfície total de 83,4 m², amb 11,28 m de llargada i 6,54 m d'amplada exteriors; la superfície interior de la nau és de 50,3 m² i la de la sagristia 10,2 m². Vegeu plànols a la Figura 30 i a l'Annex 7.1. i fotografies a l'Annex 7.6.

La façana és rectangular i presenta un campanar d'espada amb obertura per a una sola campana. Hi ha un petit rosetó fet amb motllura, que té el mateix dibuix que un que hi ha a l'escala de pujada al pis superior de la masia (Figures 27 i 28) .

L'edifici està construït enterament de pedra i maó massís arrebossat amb morter de calç, reservant els carreus més bons (alguns reaprofitats) per les cantonades o les zones vistes. A la façana s'hi veuen un parell d'arcs de descàrrega fets en totxana (Figura 29).

FIGURES 27, 28 i 29. A l'esquerra rosetó de la capella vist des de l'exterior. Al centre rosetó a l'escala d'accés a la sala del mas. A la dreta vista del rosetó de la capella des de l'interior on es pot apreciar l'arc de descàrrega. (2024).

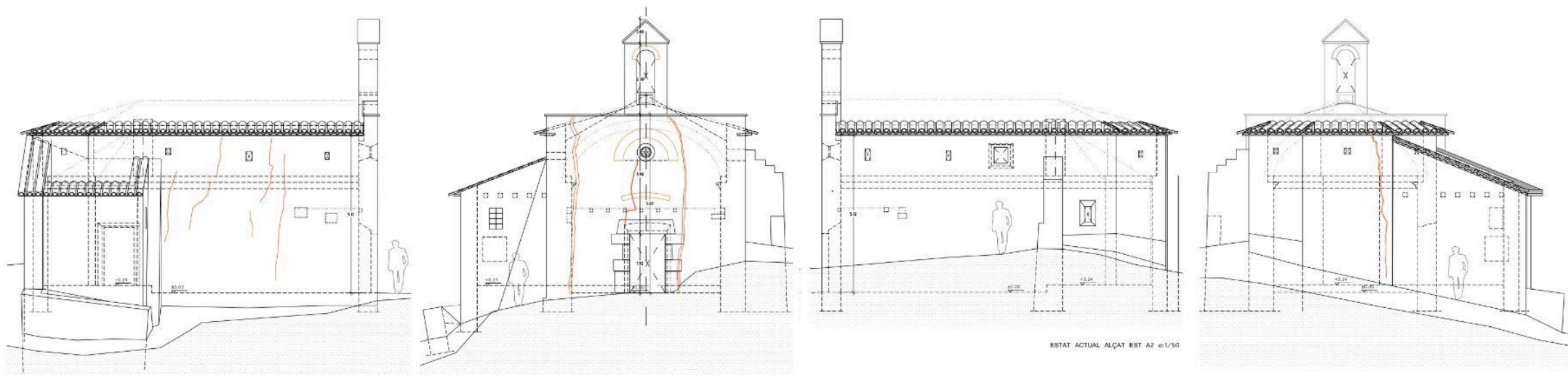
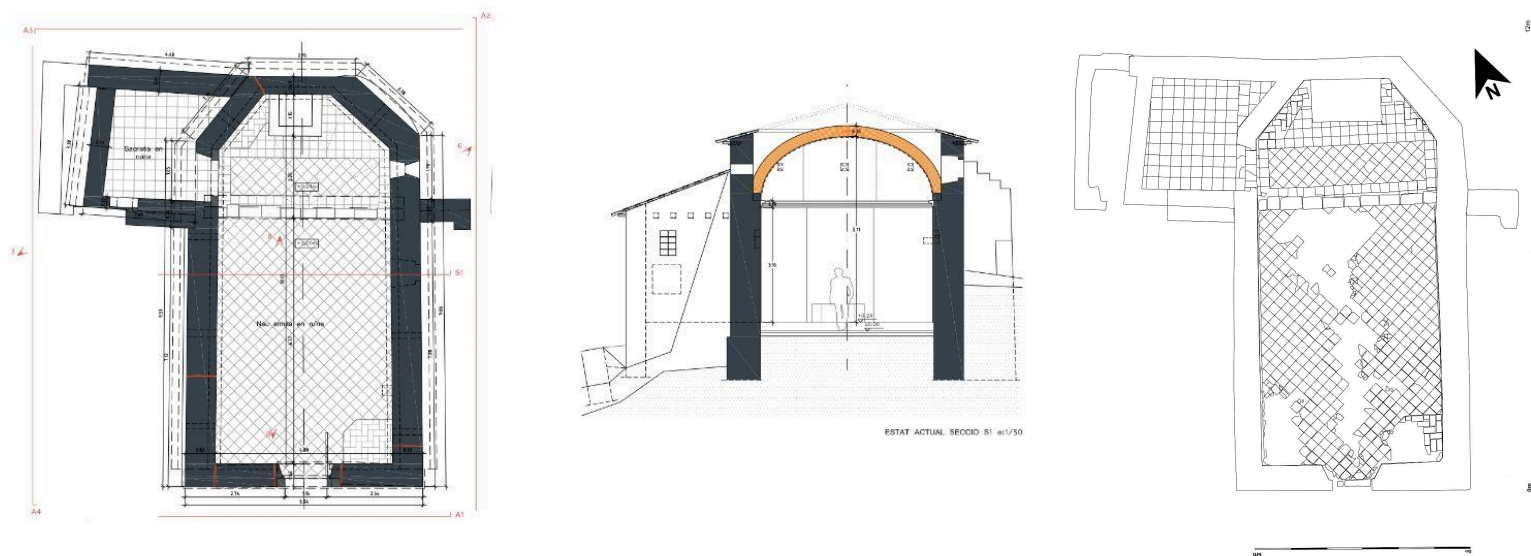

FIGURA 30. Plànols d'alçats i planta de la capella (més informació a l'Annex 7.1).

El marc de la porta està fet amb carreus de gres ben treballats; a causa de la coloració de la pedra, és molt probable que no provenguin de l'entorn immediat. La llinda és una sola pedra de grans dimensions (Figura 31).

A l'interior de la porta s'hi poden apreciar marques en direcció vertical que podrien ser les marques resultades del fregament de la corda contra la paret en tocar la campana (Figura 32).

FIGURES 31 i 32. A l'esquerra, porta d'accés a la capella; es pot apreciar el gran carreu de la llinda. A la dreta, marques a l'interior de la porta, just sobre la llinda possiblement degut al fregament de la corda contra el mur en fer sonar la campana (2024).

A l'interior, a la zona sud hi havia una tribuna perquè en queden els negatius de les bigues de l'estructura (Figura 33).

Per a aguantar el sostre, hi ha un gran arc de maó massís on reposaria la biga principal i que avui en dia està a punt de partir-se per la seva part central (Figura 34). La coberta estava rematada amb teula.

FIGURES 33 i 34. A l'esquerra façana vista des de l'interior, on es poden apreciar els forats on s'assentaven les bigues de la tribuna. A la dreta es pot veure el gran arc de totxana a punt de caure. (2023).

Mentre que la volta s'ha ensorrat, l'enlluït de les parets encara és present conservant-se alguns trams de motllures d'estil renaixentista (Figura 35).

FIGURA 35. Fragment de motllura amb escala de 10 cm i el seu perfil.

L'interior estava arrebossat i pintat de color blanc i decorat amb pintures com es pot apreciar a la Figura 36.

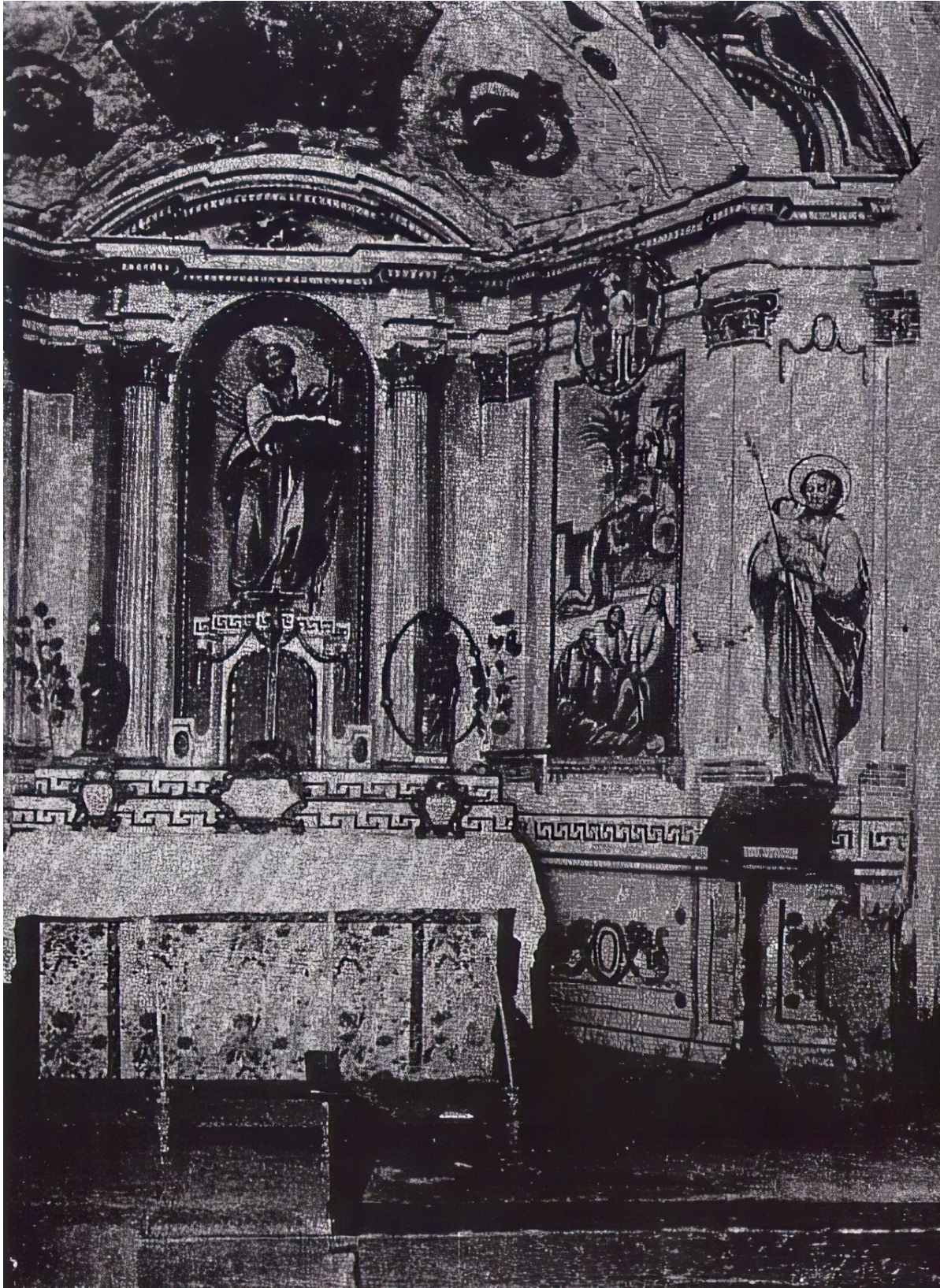

FIGURA 36. Única imatge conservada fins ara de l'interior de la capella, de principis del segle XX, poc abans de la seva destrucció el 1936 (SIBINA 2002: 26).

L'única resta de pintura decorativa de la nau es troba a la part interior del mur que voreja el rosetó, en forma de sis línies gruixudes de color fosc a manera de rajos (Figura 37).

FIGURA 37. Rosetó amb restes de pintura des de la part interior de la façana.

Encara es manté bona part del paviment de cairons, de diverses tipologies (Figures 38 i 39).

FIGURA 38. Restes del paviment més antic, rectangular i disposat en espiga, i a la seva esquerra les rajoles quadrades de la pavimentació del segle XVII.

FIGURA 39. Paviment de rajoles de la nau principal del segle XVII (2023).

L'església té una sagristia que s'adossa a la façana oest aprofitant un contrafort ja existent (Figura 40). És una habitació petita, d'uns 10 m², amb una finestra. Queden restes d'una pica senzilla que desaigua a l'exterior, de les frontisses de la porta i de pintures (Figura 41-43).

FIGURES 40 i 41. A l'esquerra, exterior de la sagristia adossada al contrafort. A la dreta, interior de la sagristia amb la finestra i la pica (2024).

FIGURES 42 i 43. A l'esquerra, frontissa de la porta de la sagristia, A la dreta, detall de les capes de pintura a la porta de la sagristia (2024).

No es coneix presència de necròpolis o inhumacions de cap mena, ni pica baptismal.

L'estat general de l'edifici és molt dolent, i poden ensorrar-se la façana i l'arc en qualsevol moment.

Recentment, s'ha dut a terme una tasca de neteja i tala de pins amb la intenció de millorar-ne la perdurabilitat.

4.2. Estudi de paraments i registre

4.2.1. Metodologia

El treball consisteix en l'estudi arqueològic de la capella amb la intenció de conèixer les característiques constructives i la cronologia d'aquesta edificació.

La intervenció és de caràcter no intrusiu i es limita a una anàlisi de paraments.

El sistema utilitzat per a l'anàlisi de l'estructura és el mètode estratigràfic desenvolupat per E.C. HARRIS (1991) i perfeccionat per A. CARANDINI (1997).

Aquest consisteix a registrar de manera objectiva tots els elements construïts i els diferents estrats que es puguin identificar. Aquest registre es du a terme fent servir una numeració correlativa per cada unitat anomenada Unitat Estratigràfica (UE) de manera que cada element queda individualitzat. La identificació de les UE es registra tenint en compte les relacions de posterioritat, anterioritat i contemporaneïtat d'aquestes. En aquest cas hem utilitzat un codi de quatre dígit.

Utilitzant aquest mètode, hem definit i registrat les diferents unitats estratigràfiques i s'ha generat la corresponent matriu que permet visualitzar les relacions entre UE. Certes EU que hem considerat iguals, les hem agrupat en una sola unitat per a facilitar el discurs cronològic (per exemple, els forats de biga).

Com que el projecte consisteix en estratigrafia vertical, hem seguit les directrius proposades per MILETO (2000) sobre l'anàlisi murari.

El sistema utilitzat per al registre de volums i per a facilitar el registre planimètric ha estat la creació d'un model fotogramètric d'alta qualitat. Això ha estat possible gràcies a un registre fotogràfic complet de l'edifici.

A partir del model fotogramètric hem generat un seguit de plànols detallats per a registrar i visualitzar les diferents unitats estratigràfiques, fases constructives i característiques constructives de l'edifici contrastant-les amb la informació resultant de l'estudi històric.

Com a resultat hem plantejat una narrativa cronològica que aglutina els resultats de la investigació. Aquesta evolució s'ha dividit per fases constructives, tal com s'acostuma a presentar en les memòries i publicacions que tracten elements

similars (AROCA MARTÍNEZ 2008, ALEGRIA & MARTÍNEZ 2014, SUBIRANAS FÀBREGAS, 2019).

4.2.2. Model fotogramètric

Diverses tecnologies aparegudes a l'inici d'aquest segle, com és el cas de la fotogrametria, es van integrant de manera progressiva en disciplines com l'arqueologia i demostren ser molt útils a l'hora de registrar amb una major precisió els volums a estudiar.

Malauradament, l'estat actual de la capella de Sant Jaume és ruïnós i s'està deteriorant ràpidament. La fotogrametria permetrà visualitzar i estudiar l'edifici encara que s'ensorri.

Per tal de procedir a obtenir el model fotogramètric:

- Hem retirat tota la brossa i vegetació de l'interior de la capella.
- Hem utilitzat 741 fotos.
- Hem utilitzat el programari virtual Agisoft Metashape per a processar les fotos i generar un núvol de punts i un model 3D texturitzat.

A partir del model 3D hem pogut extreure ortofotos i plànols en veritable magnitud que permeten una major precisió en dibuixar el pedra a pedra, i la visualització dels estrats.

També hem pogut crear un model 3D texturitzat en alta definició que permet conservar l'aspecte actual d'un element en risc de desaparició.

El model es pot veure a:

<https://sketchfab.com/3d-models/capella-de-sant-jaume-de-castello-1a8bd4f80ff54867a171a7fc17c73029>

A l'Annex 7.6. (pàgines 135-136) es pot veure un exemple del model 3D texturitzat i un altre on se'n mostren els polígons.

4.2.3. Estudi de paraments. Fases constructives

A continuació es detallen les diferents fases constructives que hem establert en aquest estudi i les unitats estratigràfiques que les conformen. Als Annexos 7.2 i 7.3 podeu consultar els plànols i les fitxes de totes les UE i a l'Annex 7.4 la matriu de Harris generada.

Fase antiga

Sabem per les fonts orals i documentals que el turó era ocupat molt abans de la construcció de l'edifici actual. Podem corroborar aquest fet identificant dues estructures en concret. Les estructures designades com a UE1000 i UE1100 (Figura 44) presenten una relació estratigràfica d'anterioritat al temple del segle XVII.

La UE1000 consisteix en la cantonada d'un antic edifici, que va ser respectada al moment de construir la nau principal. Aquest fet és curiós, i pot significar que siguin les restes d'algun edifici singular, com bé podria ser l'antiga capella romànica. El gruix del mur és d'uns 70 cm, i té una potència d'uns 2 m en el seu punt més alt. Està construït amb carreus treballats. L'aparell és irregular, però és molt més ordenat que el de les construccions posteriors. Mitjançant un estudi visual detallat hem pogut constatar que s'hi entreveu l'arrencament d'una obertura que podria ser una porta o una finestra que romandria coberta pel mur de l'actual església.

La UE1100 és un mur amb dues cantonades, amb una composició semblant a la de la UE 1000 però amb menys carreus i posicionats de manera més desordenada. El gruix és de 55 cm i la potència d'aproximadament 1,5 m perquè està molt malmès.

Les diferències entre les dues estructures no permeten vincular-les a un mateix moment constructiu o edifici. Tampoc es coneix la relació entre aquests murs i altres restes del turó que no han estat identificades. Aquestes estructures estan en mal estat i el nivell del paviment sembla haver canviat considerablement

respecte del període en què estaven en ús. Una excavació arqueològica permetria establir-ne una cronologia, i resoldre la ubicació de l'església original que no ha estat mai identificada. A sota del tallat també es poden apreciar restes de material constructiu provinent de dalt del turó.

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló. Unitats estratigràfiques, planta:

Autor: Miquel Martínez Motis

Any: 2024

- UE 1000
- UE 1100
- UE 2000
- UE 2001
- UE 3000
- UE 4000
- UE 4003
- UE 4002
- UE 5000
- UE 2005
- UE 2004

Les unitats estratigràfiques negatives s'han representat amb el marge en vermell.

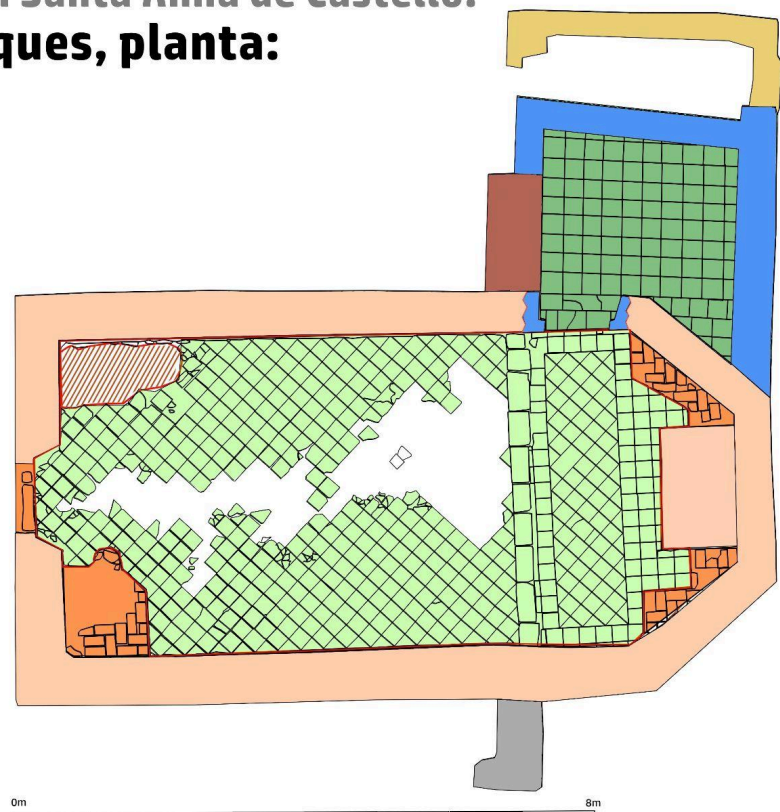

FIGURA 44.

Fase 1. S. XVI-XVII

La primera fase constructiva identificada del temple fou realitzada en un període que transcorregué entre 1587 i 1633. Aquesta consistí en la reconstrucció de l'església dedicada a Sant Jaume i Santa Anna (vegeu apartat 3.6.).

L'edifici, d'una sola nau, ha estat bastit amb pedra i morter de calç, fent ús de totxana en zones concretes. Els carreus més bons són a les cantonades i corresponen al gres rogenc típic de la zona, la resta dels murs han estat bastits amb pedra de composició molt irregular (el conglomerat del miocè tan abundant

a la zona és molt heterogeni), havent-hi també algun cas clar d'espoli d'altres construccions. Els murs de la nau principal els hem identificat com a UE2000 (Figura 44) i tenen un gruix de 60 cm. La llinda i els carreus de la porta de l'església aparentment no són de pedra de la zona.

Aquesta església primigènia consistia en una sola nau, amb absis poligonal, i sostre de teula a dues aigües, i presumiblement no tenia campanar; tal com passa a altres esglésies on el campanar s'ha afegit amb posterioritat durant el segle XVII-XVIII.

Es conserva part del revestiment (UE2002) que protegia i donava forma a l'interior (Figura 46). Les motllures que es poden veure a l'absis són d'aquest període donat que estan fetes amb el mateix morter.

Aquest morter fou encalat o pintat a l'interior de l'edifici proporcionant un fons blanc, que tenia decoracions pintades com les que s'han conservat al rosetó (UE2006) (Figura 47).

La tribuna (UE2003 i 2008) també es construeix en aquest moment (Figura 47). D'aquesta se'n conserva el basament del pilar a on pujava l'escala i els encaixos de les bigues amb restes de la fusta cremada. L'embigat consistia en dues bigues travesseres i 6 de més petites que suportaven el terra, també de fusta.

El basament de l'altar que es conserva també es construeix en aquest moment i s'ha associat a la UE2000 (Figura 49).

El paviment (UE2001) era de rajola rectangular disposada en forma d'espiga (se'n poden veure algunes parts sota l'enrajolat posterior) (Figura 44).

La façana era triangular en la seva part superior seguint la forma de la teulada a dues aigües. El rosetó i la finestra eren les dues úniques entrades de llum a l'edifici.

Fase 2. S. XVII-XVIII

Posteriorment a la finalització de l'edifici, s'hi afegeix un contrafort a la part de ponent per a reforçar l'estructura. Aquest ha estat identificat com a UE 3000 (Figura 45). La cronologia relativa de l'estructura la situa entre 1633 i 1764.

Aquest contrafort presenta una altura compatible amb l'altura que tenia l'església abans de la reforma de la següent fase.

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló.

Unitats estratigràfiques, vista exterior:

Autor: Miquel Martínez Motis
Any: 2024

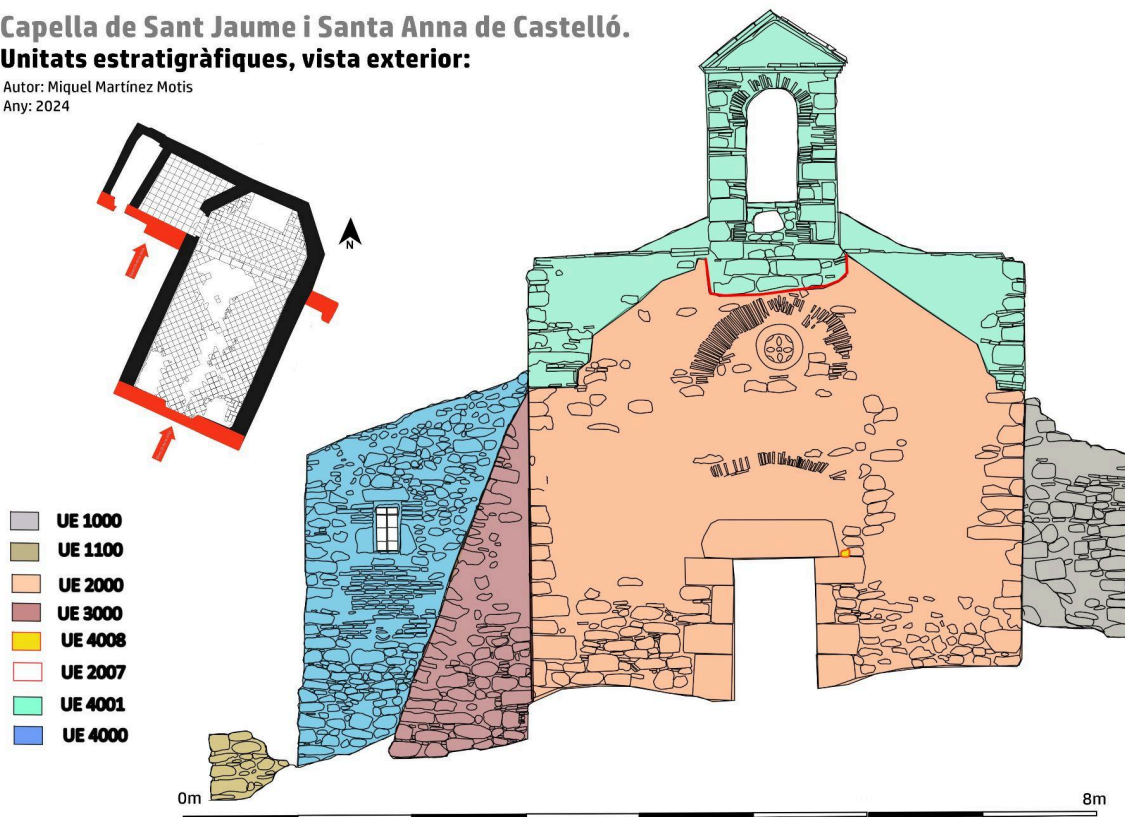

FIGURA 45.

Fase 3. S. XVII-XVIII

Després de l'afegitó del contrafort, hem detectat una reforma que produeix canvis significatius. La cronologia d'aquesta obra és incerta, ja que no ha estat documentada, però es pot adjudicar al període que transcorre entre 1633 i 1764. Per una banda, la façana principal es modifica i es construeix un frontó nou (UE4001) (Figura 45). Aquesta modificació genera una façana rectangular, més sumptuosa que no deixa veure els teulats, i suporta el campanar. Des de l'interior es pot apreciar com es va desmuntar el coronament de la façana anterior (UE2000) (Figura 47) per a preparar un pla adequat on muntar el campanar. El campanar és d'espadanya i té obertura per a una campana. La tipologia del

coronament de la façana i el campanar concorden amb l'estil d'arquitectura del període i de la zona.

També s'eleva els murs perimetrals una altura d'1 m aproximadament (UE4005) (Figura 46), i es refà el sostre (UE4004). Aquesta reforma està duta a terme amb pedra irregular i morter de calç amb presència més abundant de totxana i teula que les parts anteriors.

La diferència major entre el nou sostre i el vell és d'inclinació més que l'altura, ja que tot i que es puja el perímetre de murs, la carena de la teulada s'eleva pocs centímetres.

És en aquest moment també que es construeix el gran arc de descàrrega fet amb maons que està situat a l'inici de l'absis. Aquest suportava una biga que reposava sobre l'arc i sobre la façana, El nou sostre té menys pendent, donant lloc a una cambra d'aïllament entre la volta i el sostre. Aquesta cambra d'aïllament tenia 8 obertures en total a la part superior dels murs recorrent tot el perímetre de l'edifici, permetent la circulació de l'aire.

Una de les obertures que hi ha a la façana oriental és una finestra, situada en un punt clau per a l'entrada de llum a l'altar. Per a què aquesta finestra tingués utilitat, probablement es va haver d'alterar la volta original.

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló.

Unitats estratigràfiques a l'interior, paret oest:

Autor: Miquel Martínez Motis
Any: 2024

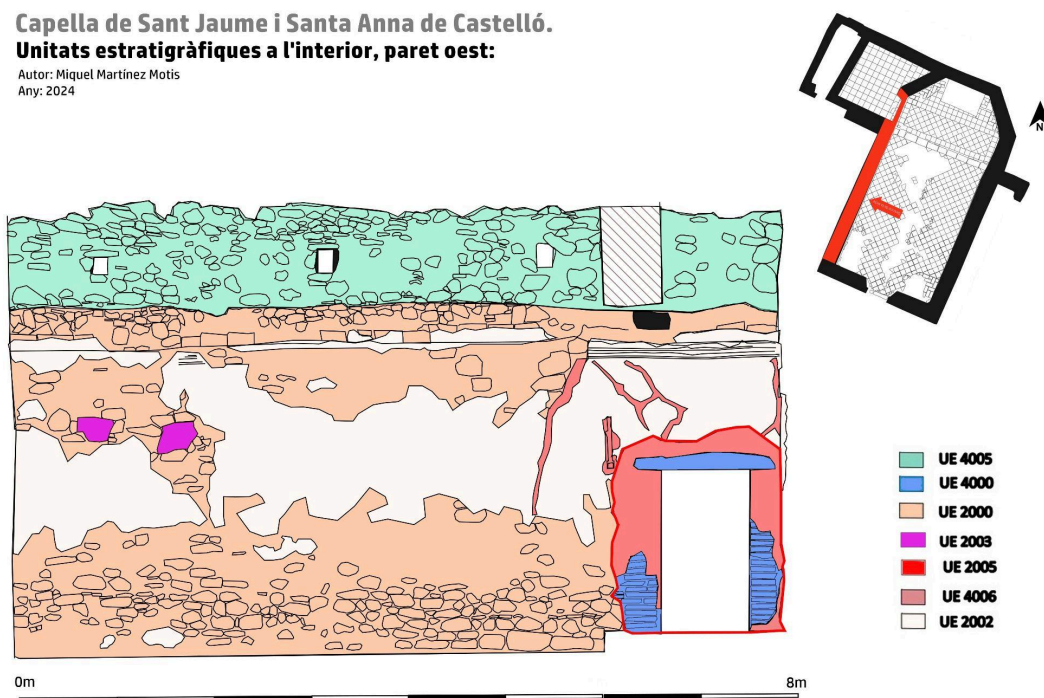

FIGURA 46.

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló. Unitats estratigràfiques a l'interior de la façana principal:

Autor: Miquel Martínez Motis
Any: 2024

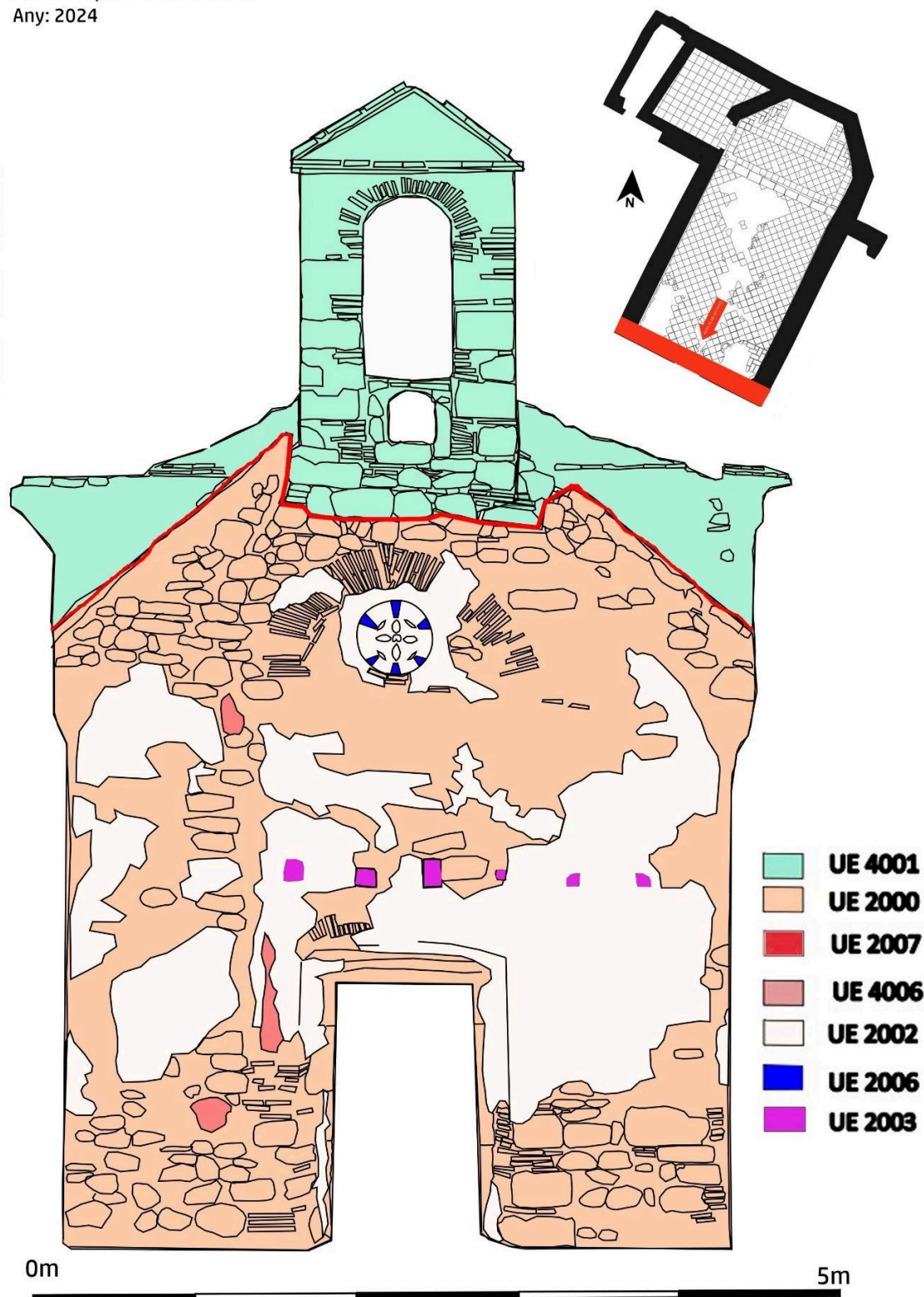

FIGURA 47.

Fase 4. S. XVII-XVIII

Una altra reforma no documentada històricament i que transcorre en la cronologia relativa que va entre 1633 i 1764 és la de la renovació del paviment.

El paviment d'espiga (UE2004) es retira i se'n fa un de nou amb cairons quadrats (UE4002) (Figura 44). Però aquest paviment respecta les parts que quedaven amagades a la vista en el moment de la reforma, fet que permet observar el paviment anterior a la zona de les escales de la tribuna i sota del retaule (Figura 38).

Fase 5. S. XVIII

L'any 1764 s'adossa una sagristia (UE4000) (Figura 48) a la zona oest de l'absis. Aquesta obra està documentada tant de manera textual (vegeu apartat 3.6.) com de manera física doncs hi figura la data a la llinda de la porta (Figura 18). Sabem també que part del material constructiu provingué d'una fortalesa desmuntada de la qual se'n desconeix la localització (HERNÁNDEZ I CARDONA 2000: 85).

L'accés a la sagristia es du a terme des de l'interior de l'església. S'ha pogut identificar el forat que es va practicar a la paret (UE2005) (Figura 46) per a situar-hi la porta (UE4009). En aquest sector es pot apreciar molt bé el morter usat en aquesta obra (UE4006) (Figura 46). Aquest té un color rosat molt característic, i es va utilitzar com a element constructiu i per a reparar esquerdes i altres punts que necessitaven manteniment.

Originalment, va ser pintada de color blau clar (UE4011), i posteriorment de groc (UE4007) (Figura 48).

En aquest període també es construeix un nou retaule (UE4010) (Figura 49).

El paviment de la sagristia és de cairons quadrats (UE4003) lleugerament més grans que els de la nau principal, i de composició diferent (Figura 44).

L'estat dels arrebossats després de l'incendi i l'erosió no deixa entreveure més d'una capa de pintura a l'interior de la nau principal que romandria pintada de blanc amb decoracions.

Les capes de morter i pintura coincideixen a la zona de la porta principal i a la zona de l'absis que havia quedat tapada amb la reforma del segle XVIII. Això fa pensar que aquesta pintura, o encalat de les parets i les decoracions que hi poguessin haver al rosetó són del segle XVII.

El resultat d'aquesta reforma es pot considerar una obra de molta qualitat arquitectònica, que demostra un gran coneixement constructiu dels obrers, i les tècniques d'obra i pedra.

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló. Unitats estratigràfiques a l'interior de la sagristia:

Autor: Miquel Martínez Motis
Any: 2024

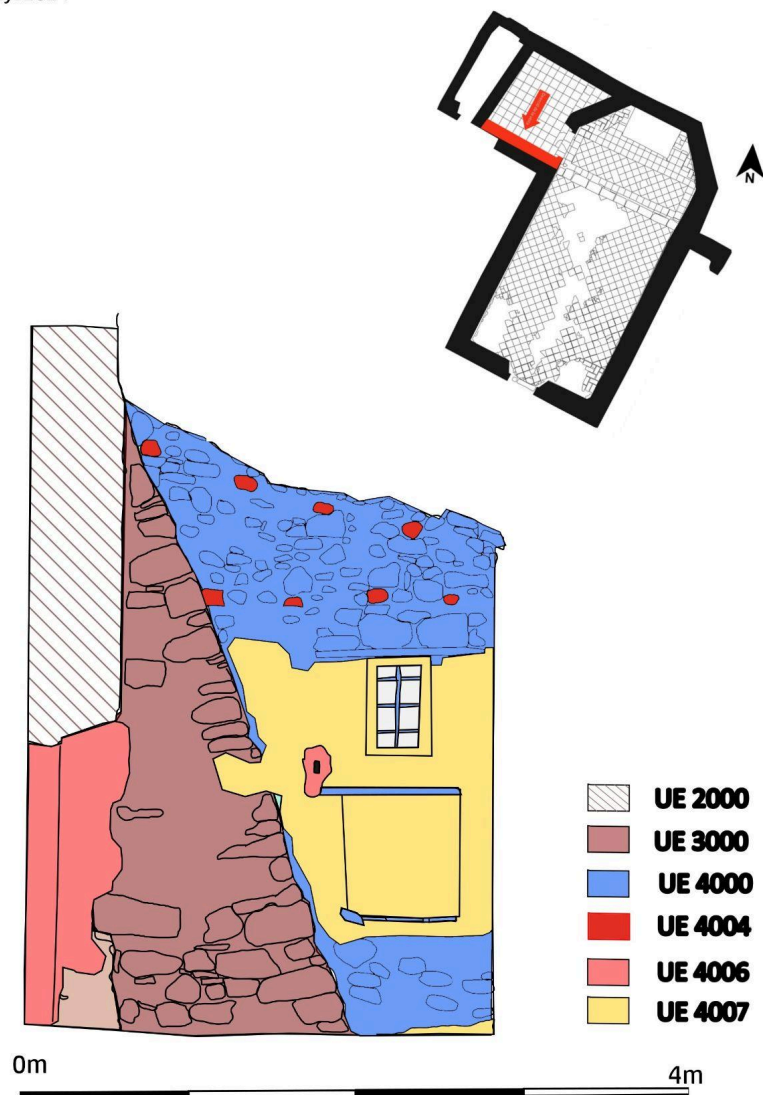

FIGURA 48.

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló. Unitats estratigràfiques a l'interior de l'absis:

Autor: Miquel Martínez Motis
Any: 2024

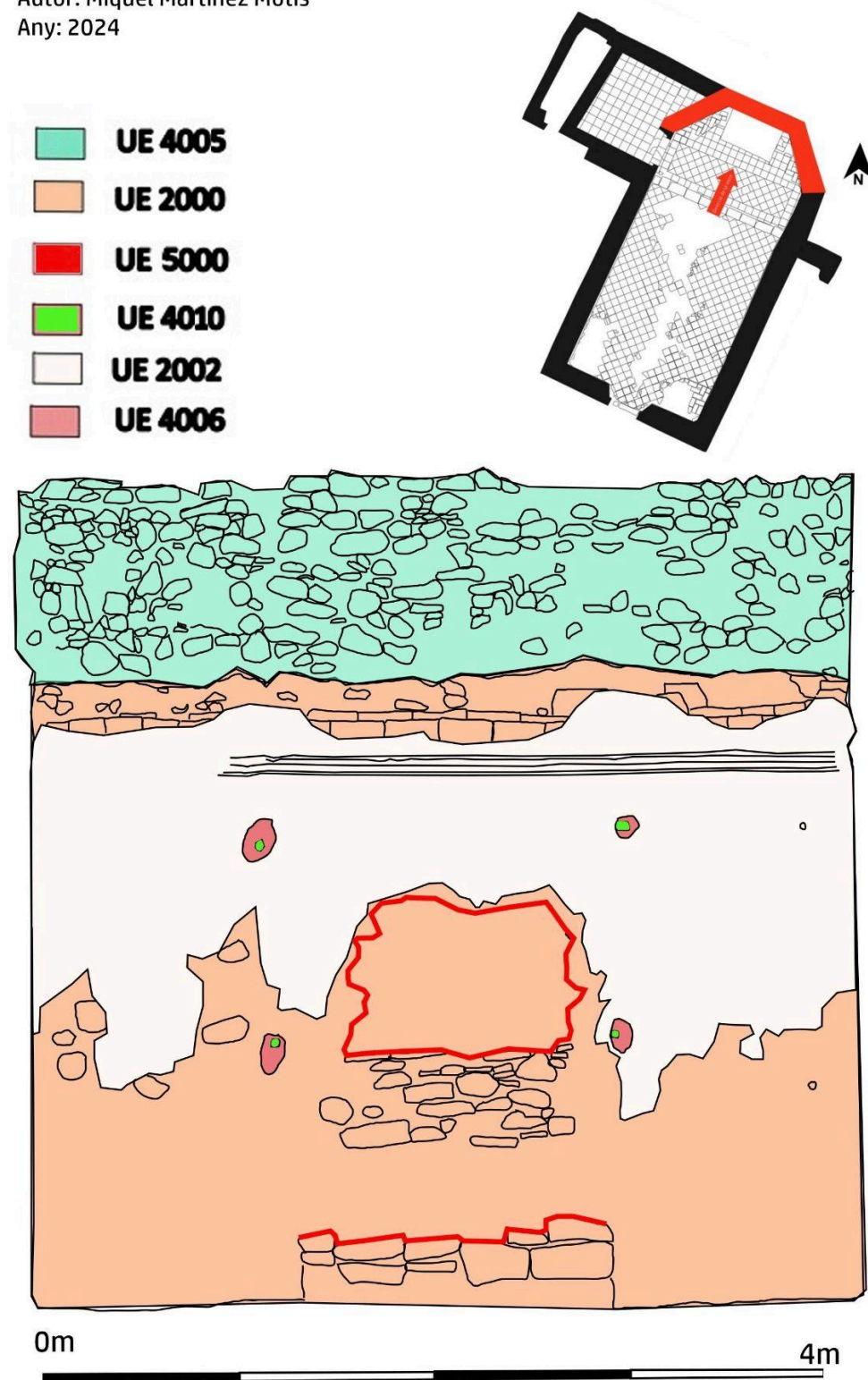

FIGURA 49.

Segle XIX

En una fotografia dels anys quaranta del segle XX (Figura 17) apareix una placa metàl·lica a la part superior esquerra de la porta (UE 4012). Es podria tractar d'una placa d'assegurança igual a la que actualment està col·locada a l'entrada del mas (Figura 50).

FIGURA 50. Placa metàl·lica de la companyia Pearl d'assegurances del 1864 que actualment es troba a la façana del mas.

Destrucció i espoli

El 26 de juliol de l'any 1936 l'església és incendiada i saquejada per joves anticlericals com a represàlia al cop d'estat. Encara queden mostres de sutge, les bigues cremades i el marc de la finestra que dona a migdia està pràcticament carbonitzat.

Durant els anys d'abandonament del mas 1936-febrer 1942 l'altar va ser desmuntat i perforat, i es van practicar diversos forats d'espoli, un al mur de migdia i diversos forats al terra que han sigut identificats com a UE5000.

4.2.4. Exemples d'elements desapareguts

En aquest apartat es presenten alguns exemples de capelles amb aspectes arquitectònics o decoratius equivalents als de la capella de Sant Jaume de manera que permeten visualitzar quin era l'aspecte de l'edifici abans de la seva destrucció.

A la Figura 51 es pot veure una tribuna de fusta construïda amb dues bigues travesseres sobre les quals reposen 6 bigues que suporten l'entarimat i una biga vertical al costat de les escales. Aquesta tipologia de cor és molt semblant constructivament i possiblement d'aspecte a la construïda a l'antiga capella de Sant Jaume i Santa Anna.

FIGURA 51. Capella de Sant Joan (Sant Martí de Llémèna, Gironès). Foto: Ricard Ballo, 2008.

L'afegitó de campanar a les esglésies i ermites va ser un fenomen generalitzat. Com es pot apreciar a la Figura 52 , Sant Joan Degollaci presenta una evolució estratigràfica molt similar a la de Sant Jaume, per la composició de la pedra i el

morter, el recreixement posterior amb presència de rajola, i el campanar fet de carreus i maó massís. En el cas de l'església de Sant Joan de Lledó (Figura 53), ben conservada, també podem reconèixer el mateix patró; aquesta església, com en el cas de Sant Jaume, presenta un rosetó a la façana i també té una sagristia afegida.

FIGURES 52 i 53. A l'esquerra Sant Joan Degollaci (Mollet de Peralada, Alt Empordà). Foto: Albert Esteves, 2012, A la dreta Sant Joan de Lledó (Sant Martí Sarroca, Alt Penedès). Foto: Ricard Ballo, 2013.

FIGURA 54 .
Exemple de campanar en espadanya en bon estat i amb la campana original de la capella de Sant Cristòfol (Corbera de Llobregat, Baix Llobregat), Foto: Ricard Batlló 2013.

Pel que fa a la coberta, a la Figura 55 es pot veure el gran arc de totxana i el sostre de bigues de fusta a dues aigües, una estructura equivalent a la que hi havia a Sant Jaume abans de l'incendi del 1939. A la Figura 56 es poden apreciar la volta i la cambra d'aïllament amb finestres que no difereix gaire de la que hi devia haver a la capella de Sant Jaume després del recreixement del segle XVII. A vista d'ocell, l'estructura del teulat a dues aigües i amb absis poligonal seria de l'estil què es mostra a la Figura 57.

FIGURES 55 i 56. A dalt, Ermita de la Mare de Déu de la Font (El Bruc, Anoia). Foto: Albert Esteves 2009. A sota, Església dels Josepets (Vilanova i la Geltrú) (LA FURA, 2021),

FIGURA 57. Església de Santa Maria de Vilardida (Alt Camp). Foto: Albert Esteves, 2019.

En relació amb les decoracions de l'interior, a la Figura 58 s'hi conserven les motllures i les restes de pintura de l'absis que permeten imaginar com podria haver estat la decoració de Sant Jaume. A l'església de Sant Esteve de Vilert (Figura 59), tot i que l'altar està despullat de les ornamentacions “mobles”, es poden veure el tipus de colors i acabats comuns en les motllures dels retaules com el de Sant Jaume, del qual només es conserva una única fotografia en blanc i negre (Figura 36).

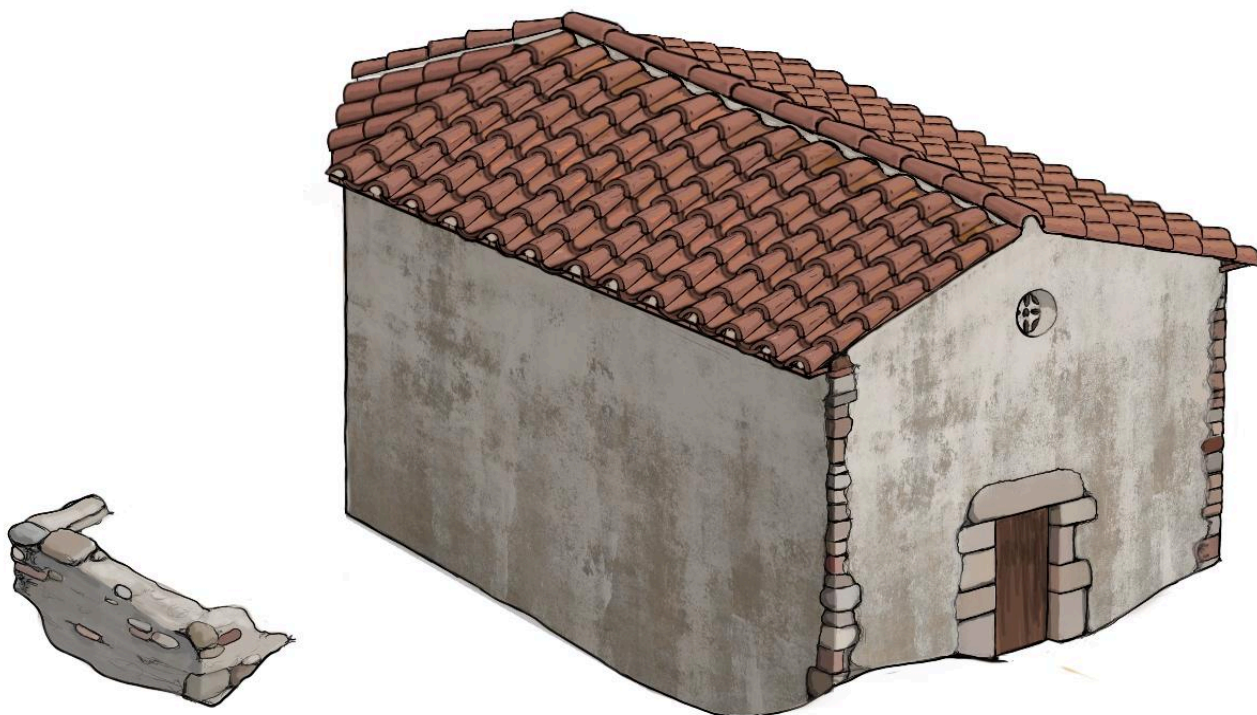
FIGURA 58. Sant Miquel d'Oló (Moianès). Foto: Ricard Ballo, 2014.

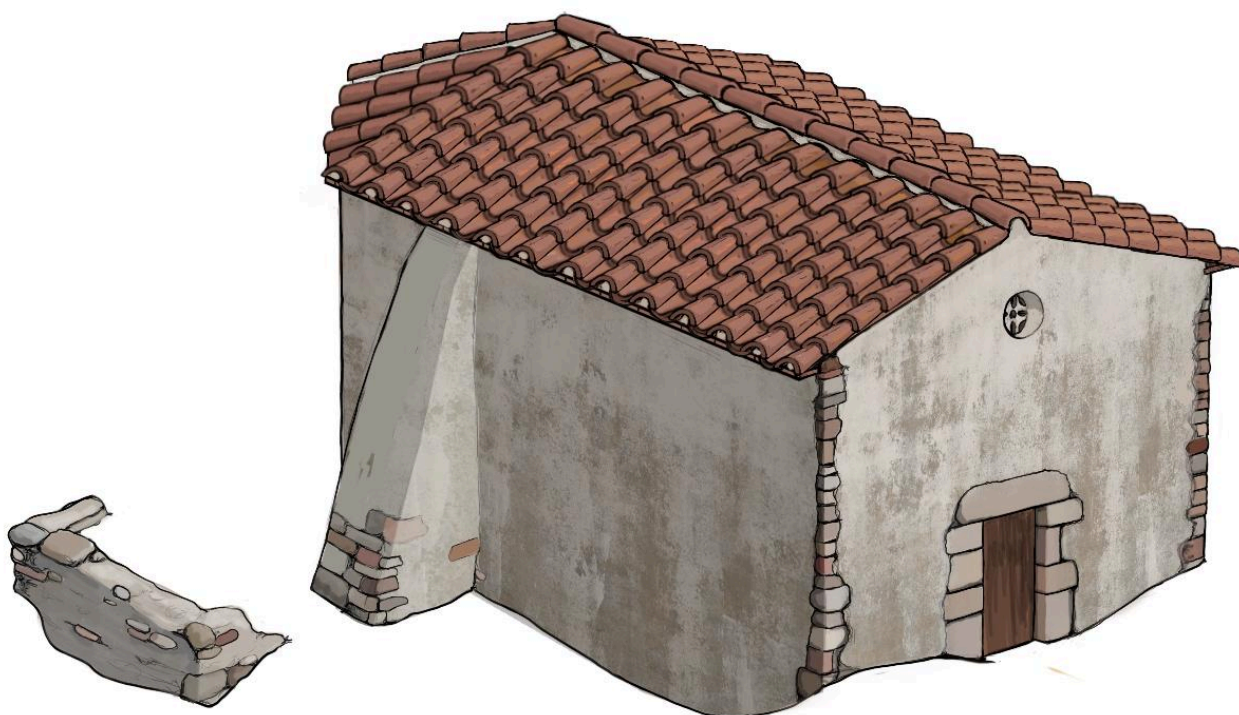
FIGURA 59. Sant Esteve de Vilert (Esponellà, Pla de l'Estany). Foto: Ricard Ballo 2017.

4.2.5. Reconstrucció amb dibuixos

L'estudi arqueològic permet aprofundir en la visualització del passat. I més encara si aquest es combina amb altres tècniques o disciplines de la comunicació. En aquest cas, hem usat els resultats de la investigació per a generar tres representacions de la capella que permeten veure'n l'evolució arquitectònica. Aquest tipus d'imatge, permeten a l'ull menys acostumat, entendre i complementar el discurs tècnic necessari per a l'arqueologia.

1. Possible aspecte de l'església original de finals s. XVI-inicis s. XVII

2. Afegitó del contrafort

3. Refacció del sostre el s. XVII-XVIII

4. Construcció de la sagristia el 1674

4.2.6. Materials mobles

Poc es coneix dels objectes que hi havia a la capella. Segons es recull a SIBINA (2002: 20-24), en una visita pastoral del 1737 es menciona l'existència de *«calze i vestimentes necessàries per a la convenient glorificació»*, en una altra visita de 1778 que *«no hay reserva, ni pila, ni cementerio [...] habia caliz y ornamentos regulares»*, i en una del 1786 *«no hay reserva, ni cementerio ni fuentes bautismales»*. D'altra banda, segons el testimoni de Salvador Bataller la capella estava ricament ornamentada i s'hi conservaven diversos objectes rellevants: *«la joia més preuada era una tela pintada amb l'efígie de l'apòstol Sant Jaume, d'autor desconegut, que presidia l'altar [...], ornamentals antiquíssims i de gran valor com a peces de culte, un missal molt antic que tenia els fulls de pergamí»*

Després de la crema i saqueig del 1939, Caterina Batallé va donar la campana a l'antic Hospital de Nostra Senyora de Montserrat d'Olesa. Actualment, l'Hospital és una residència d'ancians; preguntats recentment els treballadors per la campana, van dir que no en tenien coneixement.

La capella romangué en període d'abandó en el qual el sediment i la vegetació començà a cobrir la runa i els objectes que en quedaven, escampats arreu. Amb els anys els habitants del mas han anat recollint de bona fe allò que pertanyia a la capella.

A continuació es presenten els pocs objectes que s'han conservat.

A.- Candelers d'altar

Descripció: Fragments de vidre amb decoració provinents de la capella.

Al llarg dels anys s'han recollit un total de 40 fragments amb formes diverses a l'entorn immediat de la capella; 31 d'aquests fragments de vidre corresponen a una mateixa tipologia de peça, més concretament a candelers decorats amb figures de sants. Ajuntant aquests fragments es poden formar 4 bases, fins a obtenir un nombre mínim d'individus de 4 i un màxim de 6.

Encara que es tracta de candelers d'altar de mida petita per posar a sobre la mesa, a l'única fotografia que es conserva de la capella (Figura 36) se'n veuen tres amb un ciri molt llarg, situats a terra davant de l'altar a la manera com es distribuïen els canelobres de peu (GUDIOL I CUNILL 1931: 281).

De 9 fragments, a causa de la seva mida o estat de conservació, no ha estat possible esbrinar-ne la tipologia i els hem comptabilitzat així:

- 2 fragments de copa
- 2 fragments d'ungüentari amb estries
- 2 fragments d'ungüentari
- 1 nansa
- 2 formes geomètriques

Cronologia: Desconeguda.

Origen: Desconegut.

Fabricació: Industrial, vidre premsat

Material: Vidre.

Estat: Fragmentari, incomplet, el tall dels fragments és molt net. Es preveu que amb els anys es vagin trobant més fragments.

B.- Fragments d'escultures

Descripció: Petits fragments d'extremitats trobats per l'entorn immediat. Probablement pertanyien a algun tipus de figureta decorativa de la capella.

Cronologia: Desconeguda.

Origen: Desconegut.

Fabricació: Industrial, amb motlle.

Material: Porcellana.

Estat: Fragmentat, bo.

C.- Pany sagristia

Descripció: Possible pany de la sagristia, de caixa quadrada. Ha estat molts anys reposant a la sagristia. La tipologia i la localització fa pensar que és el que hi havia a la porta de la sagristia, però no es pot saber del cert per què no està en posició primària.

Cronologia: Posterior a 1764.

Origen: Desconegut.

Fabricació: Industrial.

Material: Ferro.

Estat: Oxidat, però conserva les propietats del ferro.

D.- Pany porta

Descripció: Pany de caixa rectangular trobat a l'exterior, a terra davant la façana, just a la dreta de la porta. La mida i la proximitat amb la porta fan pensar que és el de la porta principal, tot i que no es pot saber del cert per què no està en posició primària.

Té força semblança amb alguns dels panys més vells del mas contigu.

Cronologia: Posterior 1630.

Origen: Desconegut.

Fabricació: Artesanal, forja.

Material: Ferro.

Estat: Molt oxidat, el ferro es fragmenta.

E.- Clau

Descripció: Clau trobada també a l'exterior davant de la façana, a prop del pany que s'associa a la porta principal. Podria ser la clau que obre aquell pany, i de fet hi encaixa pel forat. No es pot saber del cert per què no està en posició primària.

Cronologia: posterior 1630.

Origen: Desconegut.

Fabricació: Forja.

Material: Ferro.

Estat: Molt oxidat, el ferro es fragmenta.

F.- Teula

Descripció: Teula ceràmica comuna provinent de la capella. S'hi pot observar el número 600 escrit amb un dit de la mà que pot fer referència a la quantitat de teules del lot fabricat.

En un radi a la rodona de 2,5 quilòmetres podem trobar diverses estructures de producció que podrien estar relacionades amb la construcció de l'edifici, i la manufactura de les teules pel teulat.

Pel que fa a forns ceràmics localitzats, el CMRO (2003: 3), va trobar i excavar un forn prop de Sant Pere Sacama, a una distància d'1,5 Km de la Capella, però la falta de material recuperat no va permetre establir-ne una datació.

De moment no podem establir cap mena de relació entre aquest centre de producció i el producte a estudi. Però val la pena també donar-li un cop d'ull per a comprendre'n el mètode de fabricació.

A l'altra banda de la riera, prop de can Boada hi ha un forn de calç, i un altre, encara més a prop anomenat forn de la Font del Roure, també de calç, i que a més ha estat datat també del segle XVIII.

Cronologia: Possible segona reforma de la capella del 1764.

Fabricació: Manual.

Material: Ceràmica oxidada.

Estat: Molt bo.

G.- Bales

Descripció: Bales de plom. Se n'han recollit diverses a l'entorn immediat de la capella.

Cronologia: Podrien estar relacionades amb dos conflictes que en aquesta zona van tenir rellevància: la Guerra del Francès, que en un front ampli des de Tarragona arribà fins a Olesa (BLASCO IBÁÑEZ 1890: 375, QUEIPO DE LLANO 1839: 148) i també amb les guerres carlines durant les quals hi ha documentats enfrontaments tant a Olesa com a Viladecavalls (COBOS 1994:141-164, SERRANO & PARDO 1876: 73).

Origen: Desconegut.

Fabricació: Artesanal.

Material: Plom.

Estat: Molt bo.

D.- Motlle de magdalenes

Descripció: Motlle de forn per a fer magdalenes tradicionals en forma de petxina. L'origen d'aquest dolç és incert, ja que tant s'atribueix a una serventa francesa (Madelaine Paulmier) que les va preparar el 1755 per al duc polonès Stanislas Lesczynski, com a una noia gallega de nom Magdalena que les elaborava amb les estries que recorden les petxines dels peregrins, i es van popularitzar en les parades del camí de Sant Jaume (GIL i ADRIA, 2021: 130).

Cronologia: s. XIX-XX

Origen: Desconegut.

Fabricació: Encunyat.

Material: Ferro.

Estat: Dolent, molt rovellat.

5. Conclusió i reflexions

Podem concloure l'estudi considerant que hem pogut identificar, contrastar i relacionar entre elles les diferents etapes constructives visibles de la capella. Com que l'estudi ha estat fet de manera no intrusiva, no hem pogut establir una cronologia absoluta de les fases que no estan registrades històricament, però sí que hem pogut fer una cronologia relativa i, per primer cop, aproximar-nos de manera científica a les restes del turó de "Castayo".

Hem pogut comprovar que hi ha restes anteriors al segle XVI amb prou entitat per a ser dignes d'estudi, com serien les UE 1000 i 1100. Aquestes restes bé podrien ser de l'antiga capella, de la qual avui dia encara no se'n coneix la ubicació, o bé altres restes d'ús desconegut. És important fer notar que no es coneix quin és l'origen del poblament del turó on estan ubicats el mas i la capella, cosa que només es podria saber amb una adequada intervenció arqueològica.

Hem pogut confirmar la construcció d'un edifici que concorda amb les fonts textuais en tipologia i període, que hem designat com a la primera fase: una església dedicada a Sant Jaume i Santa Anna construïda entre 1589 i 1633.

No hem pogut trobar més informació sobre la doble advocació del temple ni el document fundacional que permetria establir una data exacta de la construcció, o conèixer aspectes qui va ser l'arquitecte o el preu de les obres. Hem arribat a la conclusió que aquests documents concrets (si es conserven), podrien estar a l'Arxiu de la Corona d'Aragó o a l'Arxiu Parroquial d'Olesa, esperant a ser descoberts, ja que ens consta que, almenys en aquest darrer arxiu, hi ha força documentació encara no revisada ni estudiada.

L'anàlisi de paraments ha permès concloure que prèviament a la construcció de la sagristia el 1764 s'hi havien dut a terme diverses obres que no havien estat registrades històricament: un contrafort i una reforma considerable que altera la façana i la coberta.

El contrafort en data indeterminada s'adossa al mur oest de la nau principal, i precedeix les obres d'aixecament de la coberta. Una solució de salvament estructural que té sentit a causa de la localització de la capella.

Les obres d'aixecament del sostre i de modificació de la façana principal es duen a terme entre finals del segle XVII i principis del XVIII. Per a afinar més aquestes datacions, encara queden certs elements que podrien ser utilitzats per a datar de manera absoluta. Pel que fa a l'aixecament del sostre, queden restes de bigues o altres materials orgànics que són aptes per als estudis de radiocarboni, i no s'ha de menystenir la possibilitat d'usar aquests tipus d'anàlisis també amb els mateixos morters, disciplina que cada cop està més avançada (PESCE 2019). Hem comparat aquest tipus d'actuació arquitectònica amb d'altres similars, arribant a la conclusió que les reformes amb l'afegitó de campanars van ser prou abundants en les esglésies segregades del segle XVII i XVIII.

Hem pogut confirmar les obres dutes a terme l'any 1764, de les quals hi ha fonts textuais. És llavors quan s'adossa una sagristia a l'oest de la nau. Així mateix, creiem que cal adjudicar en aquest moment la refacció del paviment de la nau principal, que n'altera lleugerament el pendent. És en aquest moment també que es munta el retaule definitiu que es pot observar a la fotografia de l'interior (Figura 35). La composició del morter ha estat una de les guies més importants a l'hora de distingir entre les diverses fases constructives. El morter de la sagristia té un color rosat característic que es repeteix en els punts d'ancoratge del retaule i la reparació d'esquerdes diverses.

Hem pogut documentar les restes de la destrucció de l'edifici, i conèixer la data exacta dels fets: 26 d'agost del 1936.

Per acabar, cal indicar que una excavació arqueològica i una prospecció de la zona serien crucials per a entendre l'evolució de l'indret i la relació entre els diversos elements antròpics que hi ha. Així mateix, seria convenient procedir a la consolidació dels elements constructius presents per evitar-ne l'ensorrament.

La capella de Sant Jaume ha perdut amb els anys la funció per la qual va estar creada, la del culte a Déu i la reunió de la comunitat cristiana, per acabar esdevenint un testimoni ruïnós del passat. Aquesta capella és només un exemple dels molts elements patrimonials de caràcter popular que per haver perdut el seu ús es troben en molt mal estat de conservació. En aquest cas es tracta d'una

capella amb certa entitat, però hi ha molts d'altres elements com masos, fonts, pous, barraques, marges o antropitzacions del terreny, que han anat configurant el paisatge que veiem. Són elements d'arquitectura popular que no responien a les necessitats de les elits sinó del conjunt de la població i sovint estaven lligats a comunitats rurals. Aquest és un patrimoni immoble, important en quantitat i qualitat i a Catalunya encara queden molts d'aquests elements en perill de desaparició per a registrar.

Projectes com Giravolt, promociats per la Generalitat de Catalunya, són un intent de registrar volumètricament el patrimoni català; però la quantitat i el ritme de la digitalització no és ni de bon tros el que caldria si volem tenir un patrimoni disponible per a la ciutadania. El mateix passa en la digitalització de fonts documentals i la seva accessibilitat. Esperem que en un futur, gràcies a la feina d'arxivers i investigadors, es vagin resolent aquestes mancances.

En el marc del present treball, hem volgut contribuir a la difusió patrimonial generant un model fotogramètric que registra l'estat actual de l'edifici, cosa que alleuja la possible pèrdua de la capella en el cas que acabés caient. A més, a partir de l'estudi i el model fotogramètric hem generat quatre dibuixos fets amb programari virtual que recreen l'aspecte de la capella en la seva evolució. Aquests dibuixos permeten entendre de manera visual l'evolució de l'edifici a un observador no expert i, per tant, poden facilitar tasques de difusió.

Per acabar, com a curiositat, si es compten els 703 anys de vida de la capella des del 1321, quan es té constància de la fundació del Priorat de Viladecavalls fins a l'actualitat, la capella ha estat en funcionament durant 512 anys, mentre que 194 anys ha estat en situació de ruïna, que és la circumstància actual.

6. Bibliografia

ALEGRIA, W. & MARTÍNEZ, P. (2014) L'evolució d'una església romànica del segle XII al Pirineu: Sant Vicenç de Capdella. In: *V Congrès d'Arqueologia medieval i moderna a Catalunya*. 22-25- maig de 2014. Actes. Volum II : 7-774.

AROCA MARTÍNEZ, M. (2008). *Iglesia conventual de Santo Domingo en Murcia. Análisis patológico, constructivo y aplicación del método estratigráfico murario i en la fachada norte de la Iglesia de Santo Domingo en Murcia*. Proyecto Fin de Carrera. Universidad Politécnica de Cartagena. 200 pp.
<https://repositorio.upct.es/entities/publication/13896259-2387-4b71-9863-a4c437314db2> [Consultat 21 abril 2024].

BLASCO IBÁÑEZ, V. (1890). *Historia de la revolución española (desde la guerra de la independencia á la restauración en Sagunto) 1808-1874*. Volumen 1 Barcelona. Ed. La Enciclopedia Democrática. 983 pp.

BOFARULL Y DE SARTORIO, M. (1847). *Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*. T. XIX. 498 pp. Disponible a:
<https://archive.org/details/coleccindedocu19spaiuoft/page/498/mode/2up>
[Consultat 21 maig 2024].

CABESTANY I FORT, J.F. & PALAU I BAUDELLE, J.M. (2005). El castell i l'església de Sant Pere Sacama (segles IX-XII). *Lambard: Estudis d'Art Medieval* [Amics de l'Art Romanic]. Vol. XVII: 157-186. Disponible a:
https://www.researchgate.net/publication/315691724_El_castell_i_l%27esglesia_de_Sant_Pere_Sacama_segles_IX-XII
[Consultat 21 gener 2024].

CANYAMERES RAMONEDA, E, SUÀREZ FERNÀNDEZ, F. & TORREDEMERTURU, R. (2000). *Can Turu. Història d'una masia de Viladecavalls (segles XIV - XX)*. Viladecavalls: Ed. Joan Turu i Campí. 136 pp. Disponible a:
<https://www.viladecavalls.cat/coneix-viladecavalls/publicacions/can-turu-historia-duna-masia-de-viladecavalls-segles-xiv-xx/can-turu.pdf>
[Consultat 3 gener 2024].

CARANDINI, A. (1997). *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueològica*. Barcelona, Editorial Crítica. 285 pp.

COBOS, J.M. (1994). *Olesa al segle XIX*. Col·lecció Vila d'Olesa: 4. Olesa de Montserrat. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 275 pp.

COBOS HERNÁNDEZ, J. M. (2006). *Pagesos, paraires i teixidors al Llobregat montserratí 1550-1850*. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 370 pp.

CMRO (CENTRE MUNTANYENC I DE RECERQUES OLESÀ) (1992) *Sant Pere Sacama. Els primers pobladors, segles VI abans de C. al XIV*. Col·lecció Vila d'Olesa, 3. Ed. Ajuntament d'Olesa de Montserrat.

CMRO (CENTRE MUNTANYENC I DE RECERQUES OLESÀ) (2003). Forn de Sant Pere Sacama. *Butlletí mensual CMRO*, març 2003.

ICGC (INSTITUT CARTOGRÀFIC I GEOLÒGIC DE CATALUNYA). Mapa Geològic de Catalunya 1:250.000. Disponible a:
<https://www.icgc.cat/Administracio-i-empresa/Descarregues/Cartografia-geologica-i-geotematica/Cartografia-geologica/Mapa-geologic-comarcal-1-50.000>
[Consultat 20 desembre 2023].

FERRAN, D., IGLESIS, E., NOLLA, M.T., PEREGRINA, M. & PUY, J. (1991). *Història de Viladecavalls*. Ed. Ajuntament de Viladecavalls. Disponible a:
<https://www.viladecavalls.cat/coneix-viladecavalls/publicacions/historia-de-viladecavalls-1/historia-de-viladecavalls.pdf> [Consultat 4 gener 2024].

FORES FERRER, L. (1940-1961). Causa General de la Revolució marxista en Barcelona y provincia. Archivo Histórico Nacional, FC-CAUSA_GENERAL,1598, Exp.18 Disponible a:
<https://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/4058668?nm>
[Consultat 3 maig 2024].

GIL, D. I ADRIÀ. A. (2021) *Candy. Los postres de el Barri*. Barcelona, Ed. RBA Libros y Publicaciones. 512 pp.

GUDIOL I CUNILL, J. 1931. *Nocions d'arqueologia sagrada catalana*. Volumen 1. Tipografia Balmesiana, 739 pp. Disponible a:
https://www.google.es/books/edition/_/ddsMAQAAIAAJ?hl=es&gbpv=1&pg=PA282&dq=candelers+liturgics [Consultat 3 maig 2024].

HARRIS, E. C. (1991). *Principios de Estratigrafía Arqueológica*. Barcelona: Ed. Critica. 227 pp.

HERNÁNDEZ I CARDONA, A. M. (1997). *Les plantes i el paisatge vegetal d'Olesa de Montserrat*. Col·lecció Vila d'Olesa: 6. Olesa de Montserrat. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat: 328 pp.

HERNÁNDEZ I CARDONA, A. M. (2000). *Olesa al final del segle XVIII segons les respostes de Joan Boada al qüestionari Zamora*. Col·lecció Vila d'Olesa: 7. Olesa de Montserrat. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

HERNÁNDEZ I CARDONA, A. M. (2004). *Plantes de Viladecavalls*. Quaderns d'història de Viladecavalls, núm. 7. Ed. Ajuntament de Viladecavalls.

ICGC (INSTITUT CARTOGRÀFIC I GEOLÒGIC DE CATALUNYA). Ortofotos de Catalunya 1:5.000 . Vissir v3.35. Disponible a: <http://srv.icgc.cat/vissir3/index.html?zoom=6¢erRnd=true> [Consultat 23 novembre 2023].

ICO (INSTITUT CATALÀ D'ORNITOLOGIA)-ornitho.cat. Mas de Sant Jaume/Olesa de Montserrat. Disponible a: <https://www.ornitho.cat/> [Consultat 3 abril 2024].

LA FURA (2021) *L'Església dels Josepets de Vilanova repara i saneja tota la coberta*. 10 de maig de 2021. Disponible a: <https://lafurapenedes.cat/lesglesia-dels-josepets-de-vilanova-repara-i-saneja-tota-la-coberta/> [Consultat 20 maig 2024].

MARTÍNEZ, E. (2000). *L'Abans d'Olesa de Montserrat. Recull Gràfic 1875-1965*. Col·lecció del Baix Llobregat. Ed. Efadós.

MILETO, C. (2000). Algunas reflexiones sobre el Análisis Estratigráfico Murario. *Loggia, Arquitectura & Restauración* (9): 80-93. Disponible a: <https://polipapers.upv.es/index.php/loggia/article/view/5265/5309> [Consultat 2 febrer 2024].

MORERA, J., SOLER, J. & VALLDEPERAS, N. (2011). *El nostre patrimoni social i ecològic: la pedra seca a Olesa de Montserrat i entorn*. Q3 (Quaderns d'Olesa). Ed. Ajuntament d'Olesa de Montserrat. 20 pp.

MORAN I OCERINJAUREGUI, J. (1995). *Estudis d'onomàstica catalana*. Col·lecció Serra d'Or, núm. 148. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 168 pp.

OLIVERA, C., REDONDO, E., LAMBERT, J., RIERA MELIS, A. & ROCA, A (2006). *Els terratrèmols dels segles XIV i XV a Catalunya*. Monografies: 30. Barcelona, Ed. Institut Cartogràfic de Catalunya. Disponible a: http://www.igc.cat/web/files/IGC_2006_sismologia_segles.pdf [Consultat 7 gener 2024].

PAGÈS I PARETAS, M. (1992). *Art romànic i feudalisme al Baix Llobregat*. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 693 pp.

PÉREZ SOLSONA, A. (en preparació). *Els noms de lloc del terme i vila d'Olesa de Montserrat*.

PESCE, G. (2019). Radiocarbon dating of lime lumps: current and future challenges. In: *Archeologia dell'Architettura XXIV*: 19-26. Disponible a: <https://nrl.northumbria.ac.uk/id/eprint/39239/1/Pesce%20-%20Radiocarbon%20Dating%20of%20lime%20lumps%20AAM.pdf> [Consultat 1 juny 2024].

PIÑERO, J. (2012). *Mapa del Patrimoni Cultural. Olesa de Montserrat (Memòria tècnica)*. Ed. Ajuntament d'Olesa de Montserrat-Diputació de Barcelona. Disponible a: <https://patrimonicultural.diba.cat/sites/default/files/mapes/grups/adjunts/08147.pdf> [Consultat 7 febrer 2024].

QUEIPÓ DE LLANO J. M. (1839). *Historia del levantamiento, guerra y revolución de España*, Volumen 3. Méjico Ed. Mariano Arevalo. 324 pp.

SALES-CARBONELL, J. (2003). La necròpolis baix medieval i l'ermita de Sant Pere Sacama (Olesa de Montserrat, Baix Llobregat). *II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, Sant Cugat del Vallès* (18-21 abril 2002). Volume II: 554-560. Disponible a: https://www.researchgate.net/publication/261711485_La_necropolis_baix_medieval_i_l%27ermita_de_Sant_Pere_Sacama_Olesa_de_Montserrat_Baix_Llobregat [Consultat 20 gener 2024].

SERRANO, N. M. & PARDO, M. (1876). *Anales de la guerra civil : España desde 1868 a 1876*. Vol. 2. Madrid. Ed. Astort Hermanos. 1224 pp. Disponible a: https://books.google.es/books?id=yk4MAQAAMAAJ&pg=PA3&hl=es&source=gb_s_selected_pages&cad=1#v=onepage&q&f=false [Consultat 17 maig 2024].

SIBINA, J. M.(2002). *La capella de Sant Jaume*. Associació Amics de Sant Jaume. Olesa de Montserrat

SUBIRANAS FÀBREGAS, C. (2019). Memòria de l'estudi arqueològic al carrer Santa Tecla – façana lateral del COAC a Tarragona (Tarragona, Tarragonès). 36 pp. Memòries d'Intervenció Arqueològica. Generalitat de Catalunya. Disponible a: <https://calaix.gencat.cat/handle/10687/440852> [Consultat 20 abril].

VIDAL FRANQUET, J. (2022). Tercer retrat arqueològic d'una església desapareguda: Vila-real, 1417-1464. *Summa* 19: 19-1. Disponible a: <https://revistes.ub.edu/index.php/SVMMA/article/view/40678/38238> [Consultat 15 abril 2024].

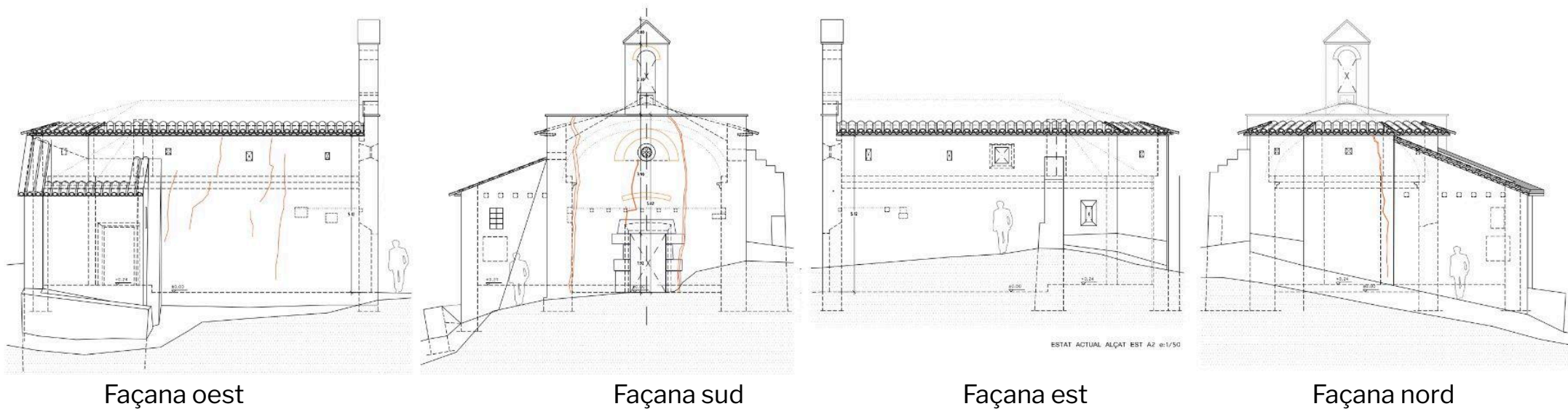
VILAMALA, I (coord). (2021). Text Refós Revisió del Catàleg i Pla Especial Urbanístic de Protecció de Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental d'Olesa de Montserrat (Baix Llobregat). Volum 1. Diputació de Barcelona. Disponible a: https://www.olesademontserrat.cat/sites/default/files/2023-10/pe_cataleg_volum_1_memoria.pdf [Consultat 15 gener 2024].

VILA CARABASSA, J. M. (1996-1998). Memòria científica de l'excavació arqueològica realitzada al Mas Vilar d'Olesa de Montserrat (Baix Llobregat). 68 pp. Memòries d'Intervenció Arqueològica. Generalitat de Catalunya. Disponible a: https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/documents/documents2008/qmem2458_web.pdf.pdf [Consultat 24 gener 2024].

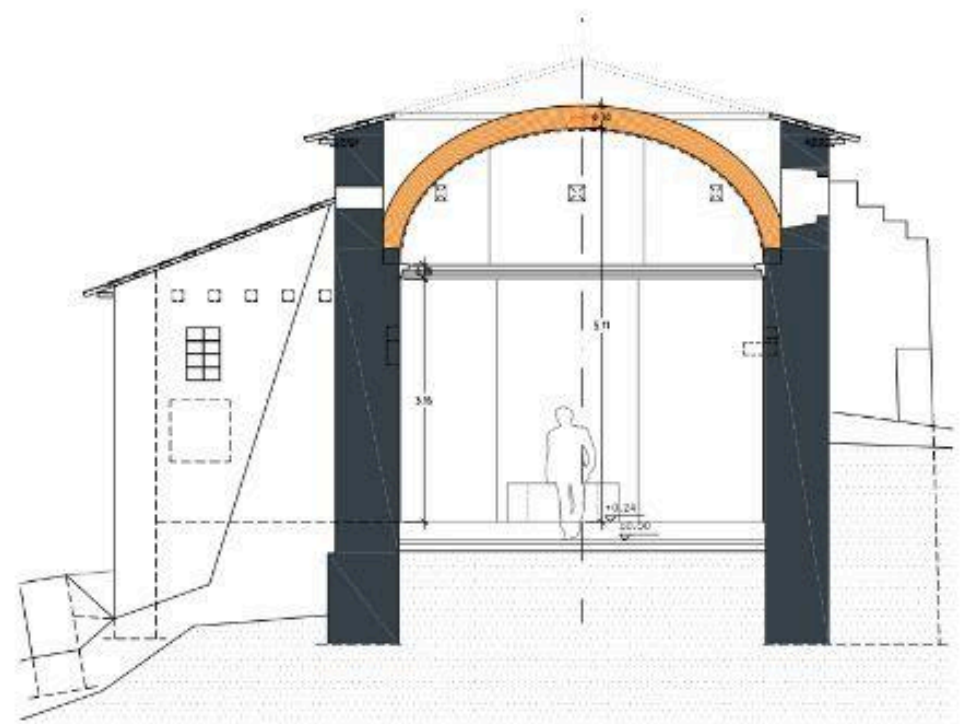
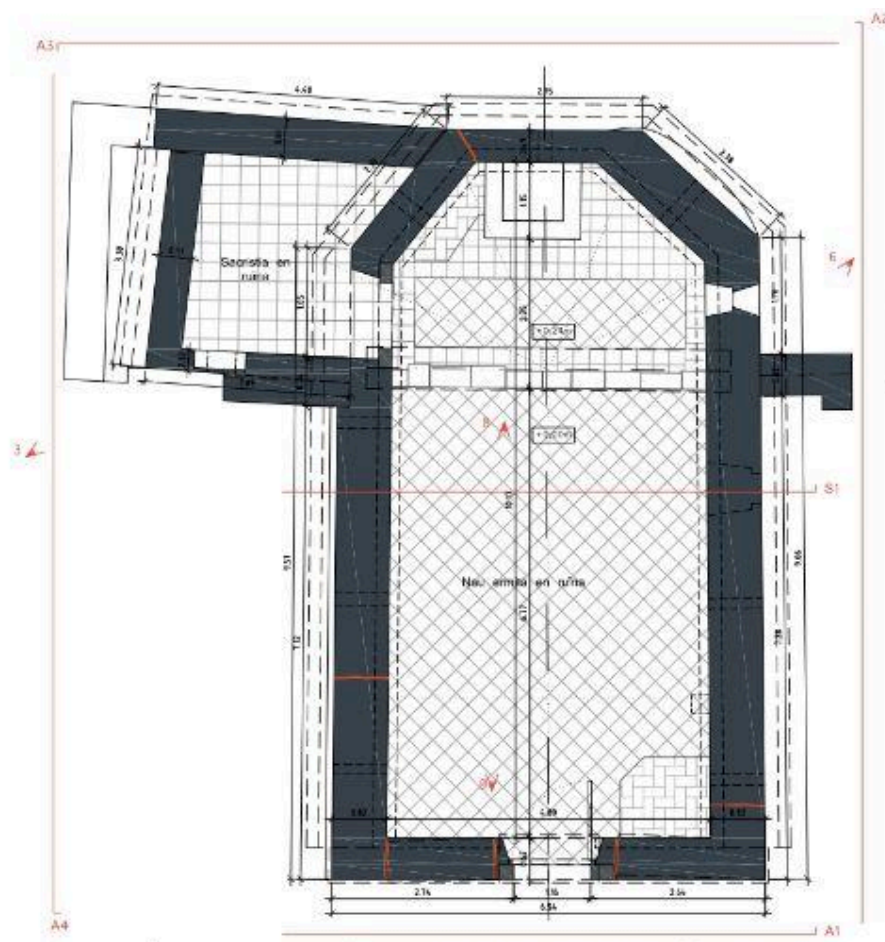
7. Annexos

7.1. Plànols arquitectònics	80
7,2, Plànols de les unitats estratigràfiques (UE)	84
7.3. Fitxes de les unitats estratigràfiques (UE)	89
7.4. Harris matrix	118
7.5. Llistat de documents	119
7.6. Recull fotogràfic	123

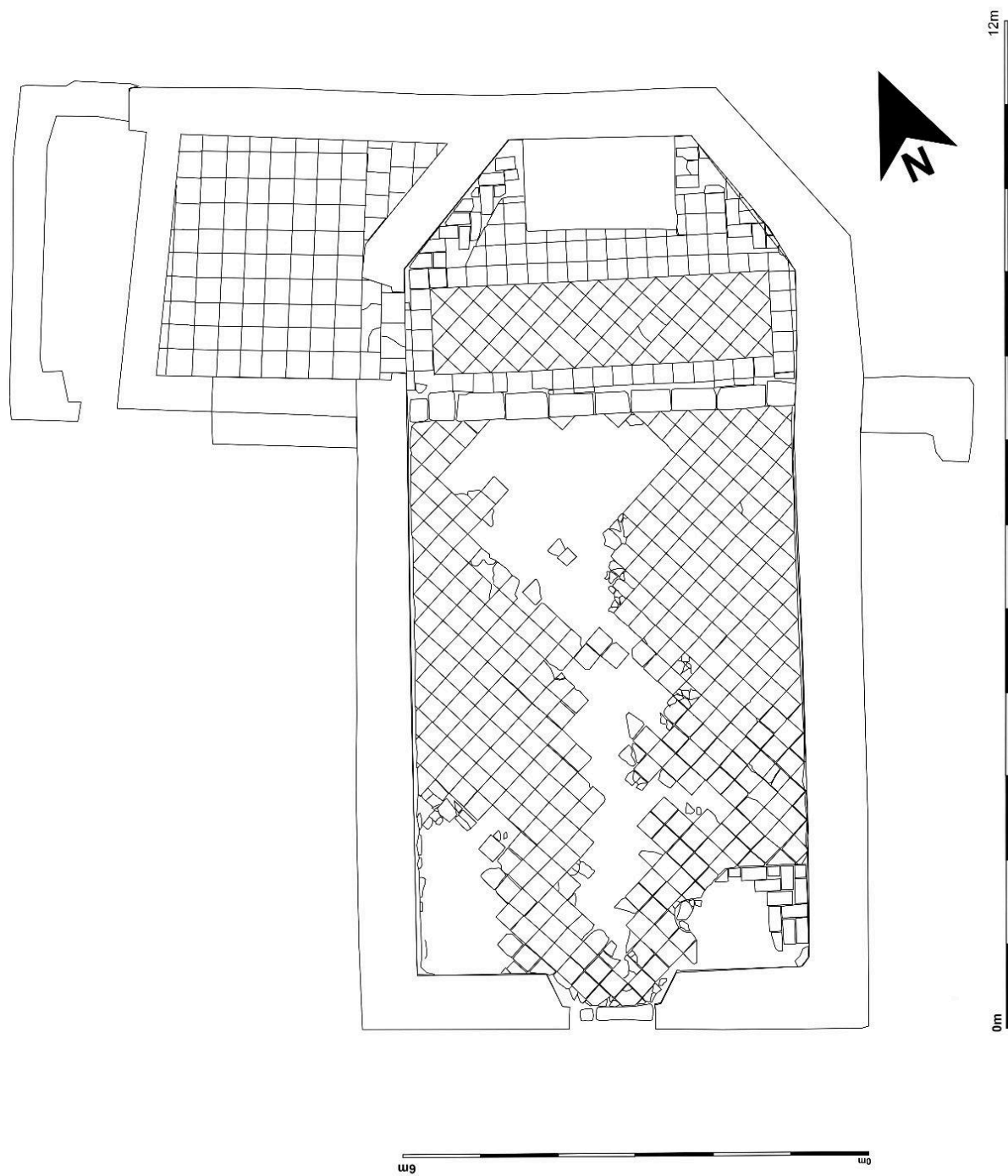
7.1. Plànols arquitectònics

Plànols d'alçats 1/50 de l'estat actual de la capella (cortesia d'Antoni Torrent).
En vermell es destaquen els danys estructurals (esquerdes).

Plànols 1/50 de la capella; a l'esquerra de la planta i a la dreta de la secció central de la nau (cortesia d'Antoni Torrent).

Plànol detallat de la planta fet a partir del model fotogramètric.

Ortofoto del paviment de la nau principal.

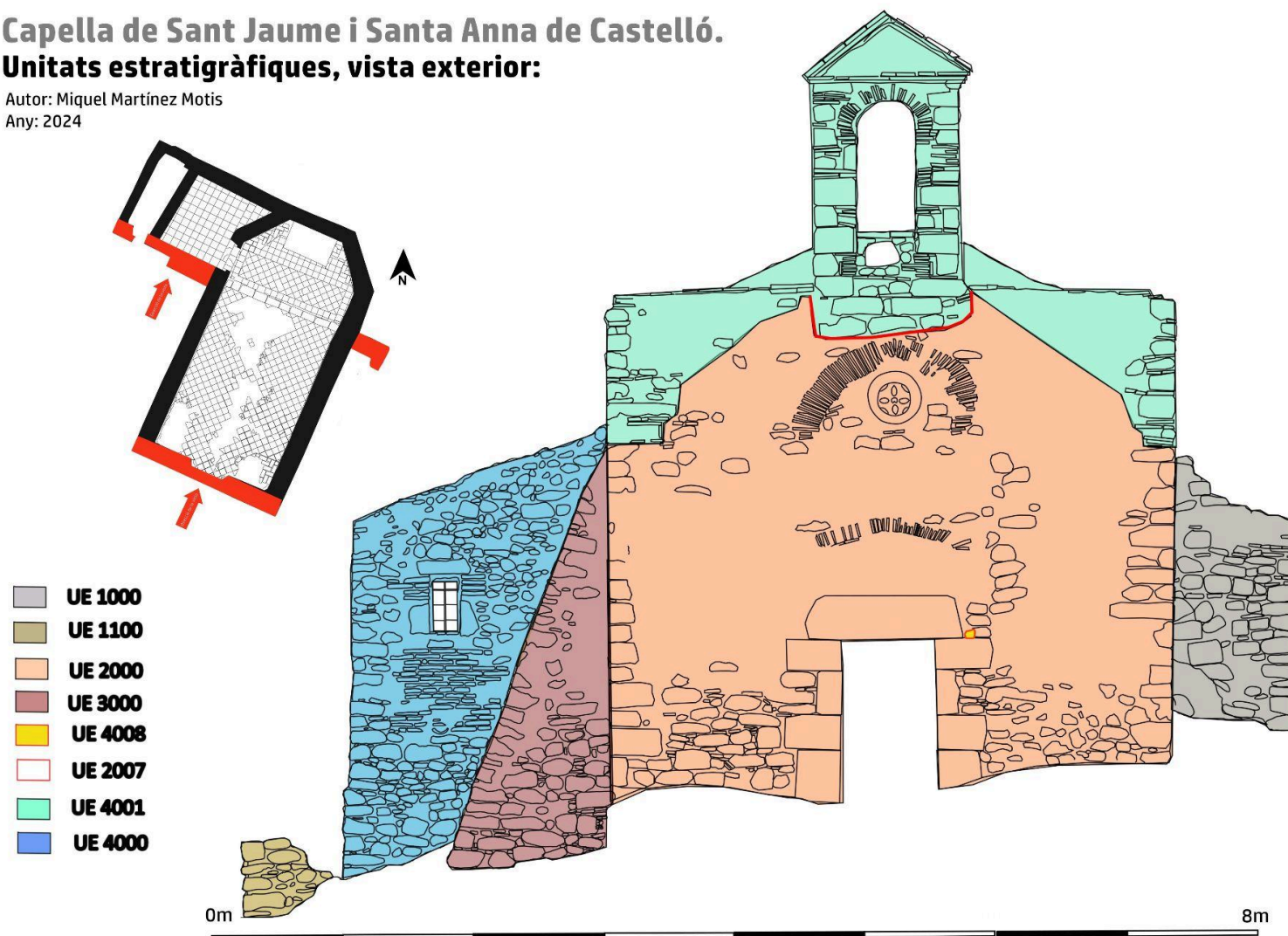
7.2. Plànols de les unitats estratigràfiques (UE)

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló.

Unitats estratigràfiques, vista exterior:

Autor: Miquel Martínez Motis

Any: 2024

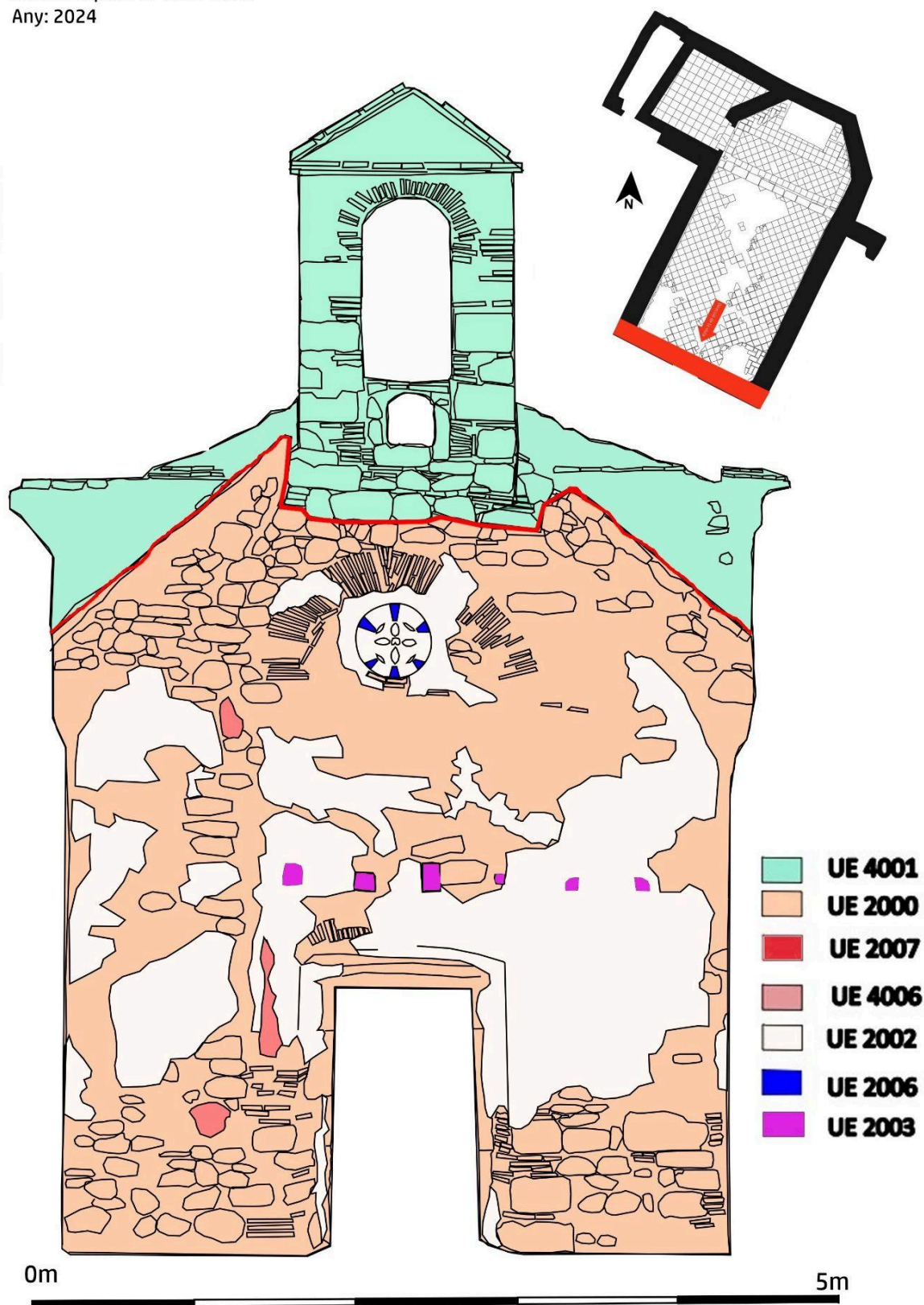

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló.

Unitats estratigràfiques a l'interior de la façana principal:

Autor: Miquel Martínez Motis

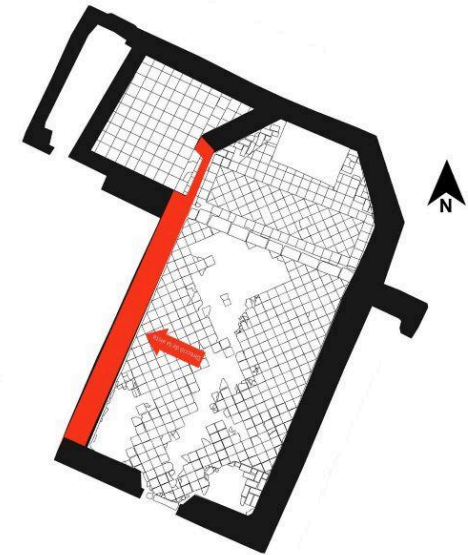
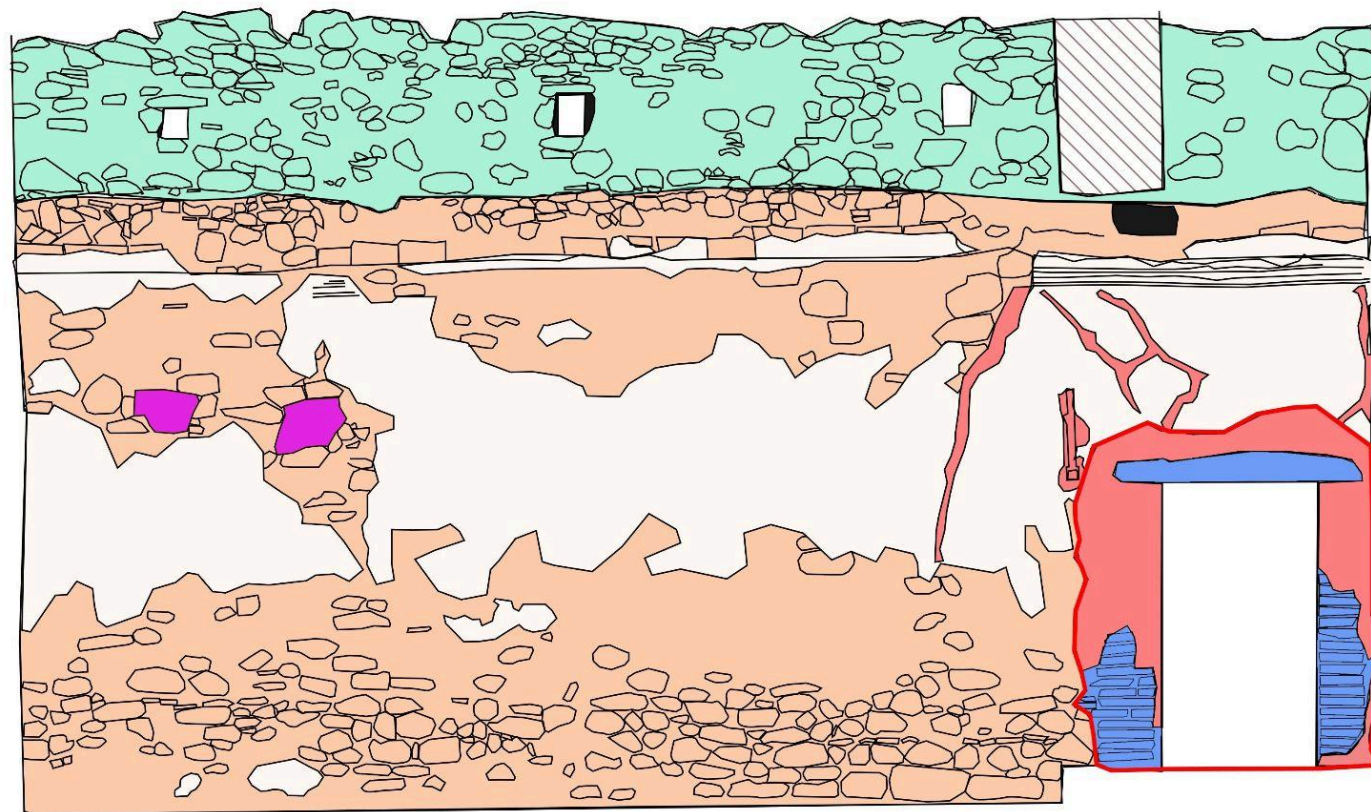
Any: 2024

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló.

Unitats estratigràfiques a l'interior, paret oest:

Autor: Miquel Martínez Motis
Any: 2024

- UE 4005
- UE 4000
- UE 2000
- UE 2003
- UE 2005
- UE 4006
- UE 2002

0m

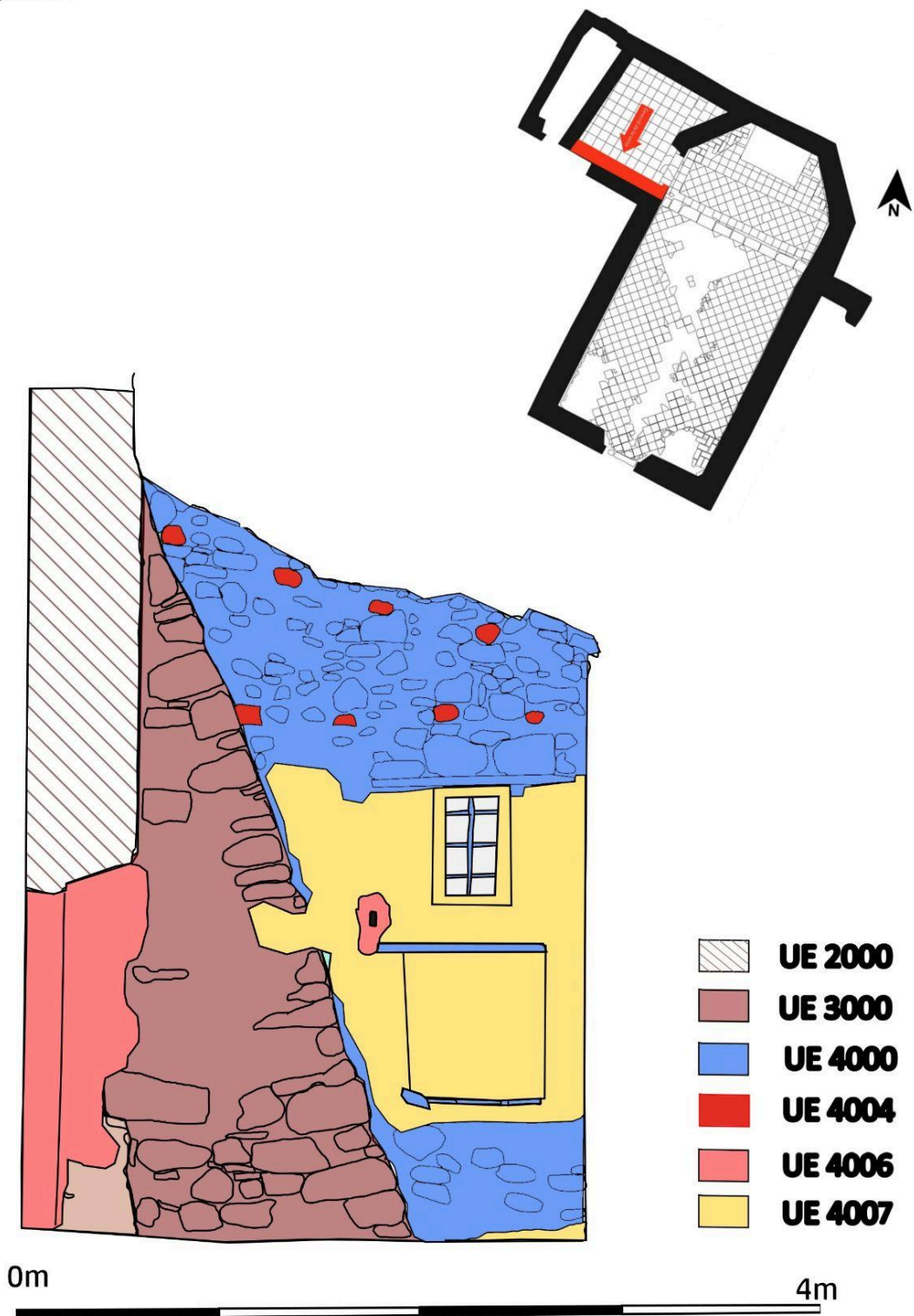
8m

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló.

Unitats estratigràfiques a l'interior de la sagristia:

Autor: Miquel Martínez Motis

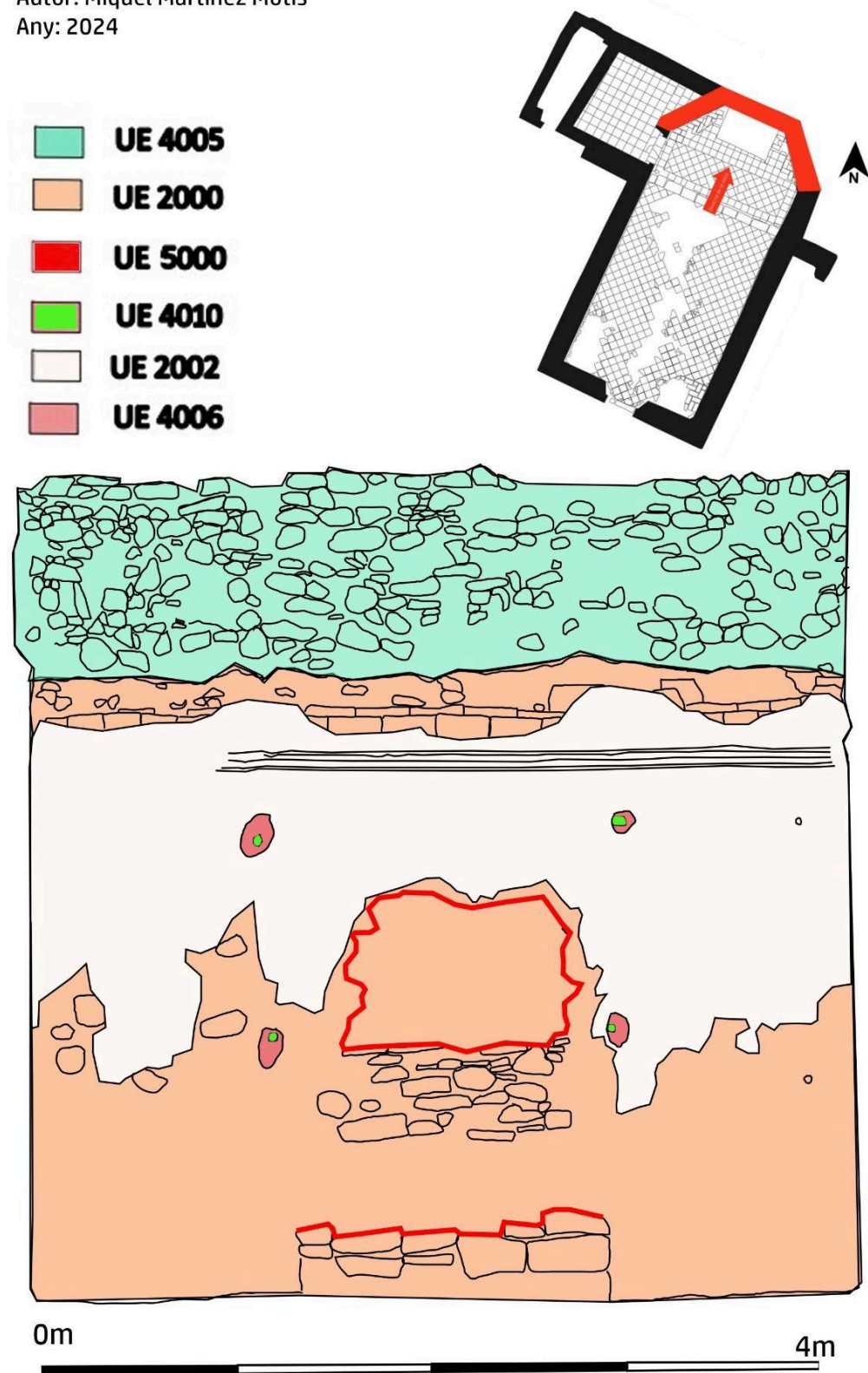
Any: 2024

Capella de Sant Jaume i Santa Anna de Castelló.

Unitats estratigràfiques a l'interior de l'absis:

Autor: Miquel Martínez Motis
Any: 2024

7.3. Fitxes de les unitats estratigràfiques (UE)

Codi del jaciment: CSJ_24 (Capella de Sant Jaume)

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 1000

LOCALITZACIÓ: Estructura (mur) que sobresurt perpendicular a la façana Est.

DEFINICIÓ: Estructura muraria

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials: Pedra i morter de calç.

Colors: El color de la pedra és molt heterogeni, això concorda amb el tipus de pedra de la zona, destaquen els carreus de gres rogenc i pedra calcària a la cantonada. L'envelliment ha enfosquit el morter que presenta uns colors grisos i negres.

Morter: Morter amb inclusions abundants de gravetes i sorres.

Aparell: Aparell irregular, pedres de mida mitjana amb carreus ben treballats a les cantoneres, també hi ha presència de rajola oxidada quadrada d'uns 2cm de gruix.

Funció: Desconegut.

Revestiment: Sí. El morter usat en la construcció també s'ha usat en el revestiment.

Estat de conservació: Bo.

DESCRIPCIÓ: Restes d'edificació que precedeixen la capella del segle XVII, se'n conserva una cantonada i part de l'arrebossat interior. El gruix del mur és d'uns 70 cm.

CRONOLOGIA: Anterior 1600

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

És cobert per:2000

S'adossa:

Se li adossa: 2002

Rebleix:

És reblert:

Talla:

És tallat:

En contacte:

OBSERVACIONS: El coronament conserva algunes teules, però no s'ha pogut determinar si són originals, doncs caldria netejar la zona. Ara mateix està ple de vegetació. Mitjançant un

estudi visual detallat s'ha pogut constatar que s'hi entreveu l'arrencament d'una obertura que podria ser una porta o una finestra que romandria coberta pel mur de l'actual església.

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 1100

LOCALITZACIÓ: Restes d'antiga edificació que sobresurten a la zona de la sagristia.

DEFINICIÓ: Estructura muraria

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials: Pedra i morter.

Colors: Pedra de color molt heterogeni, morter blanc ennegrit pel temps.

Morter: Morter amb inclusions abundants de gravetes i sorres.

Aparell: Irregular amb pedres de mida mitjana i petita.

Funció: Desconeguda.

Revestiment: Sí.

Estat de conservació: Dolent.

DESCRIPCIÓ: Restes d'antiga edificació. Consisteix en un mur amb dues cantonades, de manera que es pot saber una de les dimensions del casal. La sagristia reposa sobre aquestes restes, probablement aprofitant-los com a fonaments.

CRONOLOGIA: Anterior 1600

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

És cobert per: 4000

S'adossa:

Se li adossa:

Rebleix:

És reblert:

Talla:

És tallat:

En contacte:

OBSERVACIONS: En els últims anys s'ha desplaçat considerablement i és possible que acabi caient riera avall.

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 2000

LOCALITZACIÓ: Cos principal de la capella.

DEFINICIÓ: Estructura muraria

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials: Pedra, morter de calç, ceràmica.

Colors: El color de la pedra és molt heterogeni, destaquen els carreus de gres rogenc i pedra calcària a les cantonades típics de la zona, que contrasta amb el gres color beix de la porta. El morter de calç presenta un color clar, lleugerament tintat de marró.

Morter: Morter de calç.

Aparell: Pedra irregular de mida més gran al basament, en general els carreus cantoners i les pedres treballades no excedeixen els 40 cm de llarg.

Funció: Temple.

Revestiment: Sí, arrebossat de calç.

Estat de conservació: Perill d'ensorrament.

DESCRIPCIÓ: Nau principal de l'església. Un edifici d'una sola nau amb absis poligonal.

Les dimensions són 6,54 m de cruixia per 11,28 m de llargària i uns 40 cm de gruix de murs a una altura d'1,30 m. La porta té una obertura d'1,15 m. Hi ha una finestra a la façana Est a l'arrencament de l'absis. La façana té dos arcs de descàrrega de maó, un per a reforçar la porta i un altre més amunt per a reforçar el rosetó. El rosetó i la finestra eren les dues úniques entrades de llum a l'edifici.

CRONOLOGIA: 1587-1633.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a: 1000

S'adossa:

Rebleix:

Talla:

En contacte:

És cobert per: 4005

Se li adossa: 4000, 3000, 2002,

És reblert: 2003, 4006

És tallat: 2007, 2005, 5000,

OBSERVACIONS: Mentre que la major part del material constructiu és pedra de la zona, la porta està construïda amb un tipus de gres que no hi és present o comú. Part del material constructiu és reaprofitat de construccions anteriors.

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 2001

LOCALITZACIÓ: Interior de la nau principal.

DEFINICIÓ: Paviment

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials: Rajola ceràmica rectangular oxidada de 15 cm x 30 cm.

Colors: Ataronjat.

Morter: No.

Aparell: Espiga.

Funció: Paviment.

Revestiment: No.

Estat de conservació: Bo.

DESCRIPCIÓ: Paviment original fet amb rajola rectangular posicionada a manera d'espiga. Correspon al paviment original de l'església.

CRONOLOGIA: 1587-1633

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

És cobert per: 4002

S'adossa:

Se li adossa:

Rebleix: 2000

És reblert:

Talla:

És tallat: 2004

En contacte:

OBSERVACIONS: Conservat a la zona del retaule i de l'escala de la tribuna; això vol dir que aquestes dues zones no quedaven a la vista després de la refacció del retaule el 1764.

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 2002**LOCALITZACIÓ:** Cos principal.**DEFINICIÓ:** Revestiment**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:** Molt porós.**Matriu:** Calç.**Color:** Blanquinós.**Inclusions:** Gravetes i sorres semianguloses.**ESTRUCTURA:****Materials:****Colors:****Morter:****Aparell:****Funció:****Revestiment:****Estat de conservació:**

DESCRIPCIÓ: Revestiment de morter de calç afegit en la capella original. Presenta motllures renaixentistes, i una incisió i incisions fetes pel fregament de la corda de la campana. El rosetó està fet també amb aquest morter.

CRONOLOGIA: 1587-1633.**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:** 2000**S'adossa:****Rebleix:****Talla:****En contacte:****És cobert per:****Se li adossa:****És reblert:** 4006**Es tallat:** 2007, 5000, 2005**OBSERVACIONS:**

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ_24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 2003**LOCALITZACIÓ:** Zona de l'entrada, a l'interior.**DEFINICIÓ:** Estructura**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:** Fusta i claus.**Colors:** Desconegut.**Morter:** Si.**Aparell:****Funció:** Tribuna.**Revestiment:****Estat de conservació:** Inexistent.

DESCRIPCIÓ: Restes de la tribuna, es conserva el basament del pilar a on pujava l'escala i els encaixos de les bigues, amb restes de la fusta cremada. L'embigat consistia en dues bigues travesseres i 6 de més petites que suportaven el terra, també de fusta.

CRONOLOGIA: 1587-1633.**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:** 2001**S'adossa:****Rebleix:** 2000**Talla:****En contacte:****És cobert per:****Se li adossa:** 4006**És reblert:****És tallat:**

OBSERVACIONS: La presència de restes de la tribuna, tot i que molt pobres, s'han considerat una unitat.

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 2004

LOCALITZACIÓ: Interior nau principal.

DEFINICIÓ: Retall

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Desmuntatge del paviment original d'espiga.

CRONOLOGIA: 1764.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

És cobert per:

S'adossa:

Se li adossa:

Rebleix:

És reblert: 4002

Talla: 2003

És tallat:

En contacte:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 2005**LOCALITZACIÓ:** Façana, a la dreta de la llinda de la porta.**TIPUS:** Negativa**DEFINICIÓ:****ESTRAT:****Textura:****Color:****Matriu:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:****Colors:****Morter:****Aparell:****Funció:****Revestiment:****Estat de conservació:**

DESCRIPCIÓ: Forat rodó a la façana que consisteix en l'impronta deixada per l'ancoratge d'algun element utilitari o decoratiu.

CRONOLOGIA: posterior a 1633.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:**Igual a:****Cobreix a:****S'adossa:****Rebleix:****Talla:** 2000**En contacte:****És cobert per:****Se li adossa:****És reblert:****És tallat:****OBSERVACIONS:**

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 2006

LOCALITZACIÓ: Rosetó.

DEFINICIÓ: Pintura

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura: Porosa.

Matriu:

Color: Gris fosc, molt alterat.

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Restes de pintura decorativa conservades al rosetó,

CRONOLOGIA: 1587-1633

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a: 2002

S'adossa:

Rebleix:

Talla:

En contacte:

És cobert per:

Se li adossa:

És reblert:

És tallat:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 2007

LOCALITZACIÓ: Façana principal.

DEFINICIÓ: Retall

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Retall a la façana original per a afegir-hi el campanar.

CRONOLOGIA: 1633-1764

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

S'adossa:

Rebleix:

Talla: 2000

En contacte:

És cobert per:

Se li adossa:

És reblert: 4001

És tallat:

OBSERVACIONS: Es va desmuntar el coronament de la façana per a preparar un pla adequat on muntar el campanar.

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 3000**LOCALITZACIÓ:** Façana oest.**DEFINICIÓ:** Estructura**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:** Carreus treballats de mida mitjana, Pedra i morter de calç.**Colors:** Pedra molt heterogènia, morter blanc.**Morter:** Sí.**Aparell:** Aparell irregular amb pedres de mida mitjana i carreus ben treballats a les cantoneres.**Funció:** Estructural.**Revestiment:** Sí.**Estat de conservació:** Bo.**DESCRIPCIÓ:** Contrafort adossat a la nau principal.**CRONOLOGIA:** 1633-1764**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:****S'adossa:** 2000**Rebleix:****Talla:****En contacte:****És cobert per:** 4000, 4007**Se li adossa:****És reblert:****És tallat:****OBSERVACIONS:**

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:**CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 4000**LOCALITZACIÓ:** Costat Oest de la nau principal.**DEFINICIÓ:** Estructura**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:** Pedra, morter de calç.**Colors:** Pedra amb un color molt heterogeni, Ceràmica ataronjada, morter blanc embrutit.**Morter:** Sí.**Aparell:** Pedres de tamany mitjà i petit amb presència de teula i maó, les cantoneres no estan treballades.**Funció:** Sagristia.**Revestiment:** Sí.**Estat de conservació:** Mitjà.

DESCRIPCIÓ: Sagristia adossada al cos principal l'any 1764. Sabem que aquesta edificació es va fer desmuntant una fortalesa de la zona. És un espai reduït amb una finestra i un rentamans, separat de l'església per una porta.

CRONOLOGIA: 1764**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:** 1100**És cobert per:** 4006,4004,4007**S'adossa:** 2000,3000**Se li adossa:****Rebleix:** 2005**És reblert:** 4004**Talla:****És tallat:****En contacte:****OBSERVACIONS:** A la llinda de la biga de la porta hi consta la data: 1764.

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 4001**LOCALITZACIÓ:** Coronament de la façana principal.**DEFINICIÓ:** Estructura**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:** Carreus, rajola i morter**Colors:** Destaquen els carreus de gres rogenc, la ceràmica ataronjada i el morter blanquinós que s'ha enfosquit.**Mortor:** Sí.**Aparell:** Aparell mixt de carreus de gres, amb ceràmica i morter. L'arc de l'ull és de mao.**Funció:** Campanar.**Revestiment:** Sí.**Estat de conservació:** En perill.**DESCRIPCIÓ:** Campanar d'espadanya d'un sol ull afegit en la reforma del 1764, probablement amb carreus aprofitats. Presenta decoració ceràmica.**CRONOLOGIA:** 1633-1764**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:**

Igual a: 4005

Cobreix a:**És cobert per:****S'adossa:****Se li adossa:****Rebleix:** 2007**És reblert:****Talla:****És tallat:****En contacte:****OBSERVACIONS:**

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT:CSJ-24

DATA:10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4002

LOCALITZACIÓ: Interior nau principal.

DEFINICIÓ: Paviment

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials: Ceràmica.

Colors: Ataronjat.

Morter: Sí.

Aparell: Rajola quadrada oxidada de 24 x 24 cm disposada de manera reticular.

Funció: Paviment.

Revestiment:

Estat de conservació: Bo.

DESCRIPCIÓ: Paviment de rajola quadrada.

CRONOLOGIA: 1764

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a: 4003

Cobreix a: 2001

S'adossa: 2000

Rebleix: 2004

Talla:

En contacte:

És cobert per: 4010

Se li adossa:

És reblert:

És tallat:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 4003**LOCALITZACIÓ:** Interior nau principal.**DEFINICIÓ:** Paviment**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:** Ceràmica.**Colors:** Ataronjat.**Morter:** Sí.**Aparell:** Rajola quadrada oxidada de 28 x 28cm disposada en forma de quadrícula.**Funció:** Paviment.**Revestiment:****Estat de conservació:** Bo**DESCRIPCIÓ:** Paviment reticular a l'interior de la sagristia.**CRONOLOGIA:** 1764**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:** 4002**Cobreix a:****És cobert per:****S'adossa:** 3000**Se li adossa:****Rebleix:** 4000**És reblert:****Talla:****És tallat:****En contacte:****OBSERVACIONS:**

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4004

LOCALITZACIÓ: Sagristia.

DEFINICIÓ: Estructura

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials: Fusta, morter, rajola i teula.

Colors:

Morter: Sí.

Aparell:

Funció: Coberta.

Revestiment:

Estat de conservació: Desaparegut.

DESCRIPCIÓ: Negatiu del sostre de la sagristia.

CRONOLOGIA: 1764

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a: 4005

S'adossa:

Rebleix:

Talla:

En contacte:

És cobert per:

Se li adossa:

És reblert:

És tallat:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 4005**LOCALITZACIÓ:** Cos principal.**DEFINICIÓ:** Estructura**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:** Pedra mitjana i petita, morter i maó.**Colors:** El color de la pedra és molt heterogeni, això concorda amb el tipus de pedra de la zona, destaquen els carreus de gres rogenc.**Morter:****Aparell:** Mixt, el gruix dels murs és fet amb pedra i morter, però els acabats i l'arc són de maó massís.**Funció:** Estructural**Revestiment:** Sí.**Estat de conservació:** En perill.**DESCRIPCIÓ:** Aixecament del sostre de la capella, en aquest període s'aixeca el sostre 1 m aproximadament i es construeix un gran arc de maó per aguantar la biga carenada.**CRONOLOGIA:** 1633-1764**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:** 4001**Cobreix a:** 2000**S'adossa:****Rebleix:****Talla:****En contacte:****És cobert per:** 4004**Se li adossa:****És reblert:****És tallat:****OBSERVACIONS:**

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 4006**LOCALITZACIÓ:** Interior.**DEFINICIÓ:** Revestiment**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:** Molt porosa**Matriu:** Calç**Color:** Color rosat**Inclusions:** inclusions abundants de gravetes i sorres.**ESTRUCTURA:****Materials:****Colors:****Morter:****Aparell:****Funció:****Revestiment:****Estat de conservació:**

DESCRIPCIÓ: Morter de calç rosa utilitzat en la reforma de 1764 com a element constructiu, i també per a reparar esquerdes i altres detalls.

CRONOLOGIA: 1764**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:** 4000, 4009**S'adossa:** 2003**Rebleix:** 2005, 2000, 2002**Talla:****En contacte:****És cobert per:** 4007**Se li adossa:****És reblert:****És tallat:****OBSERVACIONS:**

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4007

LOCALITZACIÓ: Sagristia.

DEFINICIÓ: Estrat

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura: Llisa.

Color: Groc.

Matriu:

Inclusions: No.

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Restes de pintura de color groguenc a la sagristia.

CRONOLOGIA: Posterior 1764

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a: 4006, 4000, 3000

S'adossa:

Rebleix:

Talla:

En contacte:

És cobert per:

Se li adossa:

És reblert:

És tallat:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4008

LOCALITZACIÓ: Façana principal.

DEFINICIÓ: Retall

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Negatiu rodó a sobre de la porta de la façana.

CRONOLOGIA: Posterior a 1633.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

S'adossa:

Rebleix:

Talla: 2000

En contacte:

És cobert per:

Se li adossa:

És reblert:

És tallat:

OBSERVACIONS: Podria ser la subjecció d'algun tipus d'il·luminació o decoració.

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 4009**LOCALITZACIÓ:** Oest nau principal.**DEFINICIÓ:** Estructura**TIPUS:** Positiva**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:** Maons massissos de ceràmica oxidada, fusta i morter**Colors:** La fusta és de color negre per l'incendi, la ceràmica de color ataronjat**Morter:** Sí.**Aparell:** Brancals amb maons i llinda de fusta.**Funció:** Accés.**Revestiment:** Sí.**Estat de conservació:** Bo.**DESCRIPCIÓ:** Brancals i llinda de la porta de la sagristia.**CRONOLOGIA:** 1764**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:****És cobert per:****S'adossa:****Se li adossa:****Rebleix:** 2005**És reblert:****Talla:****És tallat:****En contacte:****OBSERVACIONS:** A la llinda hi consta la data: 1764.

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24 **DATA:** 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4010

LOCALITZACIÓ: Absis.

DEFINICIÓ: Estructura

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Color:

Matriu:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Acoratges i marques a l'absis que permeten veure la forma i localització del retaule.

CRONOLOGIA: 1764-1936

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a: 4002, 2001

S'adossa:

Rebleix: 4006

Talla:

En contacte:

És cobert per:

Se li adossa:

És reblert:

És tallat:

OBSERVACIONS: El retaule apareix a l'única foto conservada de l'interior de l'església.

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4011

LOCALITZACIÓ: Sagristia.

DEFINICIÓ: Estrat

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura: Llisa.

Color: Blau clar.

Matriu:

Inclusions: No.

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

TIPUS:

DESCRIPCIÓ: Capa de pintura present al brancal de la porta de la sagristia sobre el morter rosa i sota la pintura groga.

CRONOLOGIA: 1764

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

S'adossa:

Rebleix:

Talla:

En contacte:

És cobert per: 4007

Se li adossa:

És reblert:

És tallat:

OBSERVACIONS: Aquesta successió de pintures es pot apreciar al brancal de la porta de la sagristia.

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 5000**LOCALITZACIÓ:** Interior de la nau principal.**DEFINICIÓ:** Espoli**TIPUS:** negativa**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:****Colors:****Morter:****Aparell:****Funció:****Revestiment:****Estat de conservació:****DESCRIPCIÓ:**

Saqueig i incendi provocat a l'interior de l'església per part de joves anticlericals dies després del cop d'estat del 1936.

CRONOLOGIA: 26 de juliol de 1936.**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:****S'adossa:****Rebleix:****Talla:** 2000**En contacte:****És cobert per:****Se li adossa:****És reblert:****És tallat:****OBSERVACIONS:** Els pocs elements de fusta que romanen estan cremats i l'altar ha estat desmuntat.

FITXA DESCRIPTIVA:**JACIMENT:** CSJ-24**DATA:** 10/4/2024**AUTOR:** Miquel Martínez Motis**UNITAT ESTRATIGRÀFICA:** 4012**LOCALITZACIÓ:** Façana principal.**DEFINICIÓ:** Placa de ferro**TIPUS:** Negativa**ESTRAT:****Textura:****Matriu:****Color:****Inclusions:****ESTRUCTURA:****Materials:****Colors:****Morter:****Aparell:****Funció:****Revestiment:****Estat de conservació:** Desaparegut.

DESCRIPCIÓ: Placa possiblement d'assegurança del segle XIX avui desapareguda, però registrada a les fotografies dels anys quaranta. Al mas també n'hi ha una, és possible que fossin iguals.

CRONOLOGIA: Segle XIX.**RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:****Igual a:****Cobreix a:** 2000**És cobert per:****S'adossa:****Se li adossa:****Rebleix:****És reblert:****Talla:****És tallat:****En contacte:**

OBSERVACIONS: Aquest tipus de placa d'assegurança és típic del segle XIX.

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 2008

LOCALITZACIÓ: Interior de la nau.

DEFINICIÓ: Estructura

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Unitat negativa que representa el volum de la tribuna, l'estructura avui desapareguda.

CRONOLOGIA: 1633

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

S'adossa:

Rebleix:

Talla: 2000

En contacte:

És cobert per:

Se li adossa: 4006

És reblert: 2003

És tallat:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4012

LOCALITZACIÓ: Façana.

DEFINICIÓ: Estructura

TIPUS: Positiva

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Placa de ferro que correspon a una contractació d'assegurança.

CRONOLOGIA: 1864

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a: 2000

És cobert per:

S'adossa:

Se li adossa:

Rebleix:

És reblert:

Talla:

És tallat:

En contacte:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4013

LOCALITZACIÓ: Negatiu del retaule.

DEFINICIÓ: Estructura

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Unitat negativa que representa el volum del retaule, avui desaparegut.

CRONOLOGIA: 1764

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

És cobert per: 4010

S'adossa:

Se li adossa:

Rebleix:

És reblert:

Talla: 2000

És tallat:

En contacte:

OBSERVACIONS:

FITXA DESCRIPTIVA:

JACIMENT: CSJ-24

DATA: 10/4/2024

AUTOR: Miquel Martínez Motis

UNITAT ESTRATIGRÀFICA: 4014

LOCALITZACIÓ: Negatiu de l'enbigat del sostre.

DEFINICIÓ: Estructura

TIPUS: Negativa

ESTRAT:

Textura:

Matriu:

Color:

Inclusions:

ESTRUCTURA:

Materials:

Colors:

Morter:

Aparell:

Funció:

Revestiment:

Estat de conservació:

DESCRIPCIÓ: Unitat negativa que representa el volum de l'enbigat del sostre.

CRONOLOGIA: 1633-1764

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES:

Igual a:

Cobreix a:

És cobert per:4004

S'adossa:

Se li adossa:

Rebleix:

És reblert:

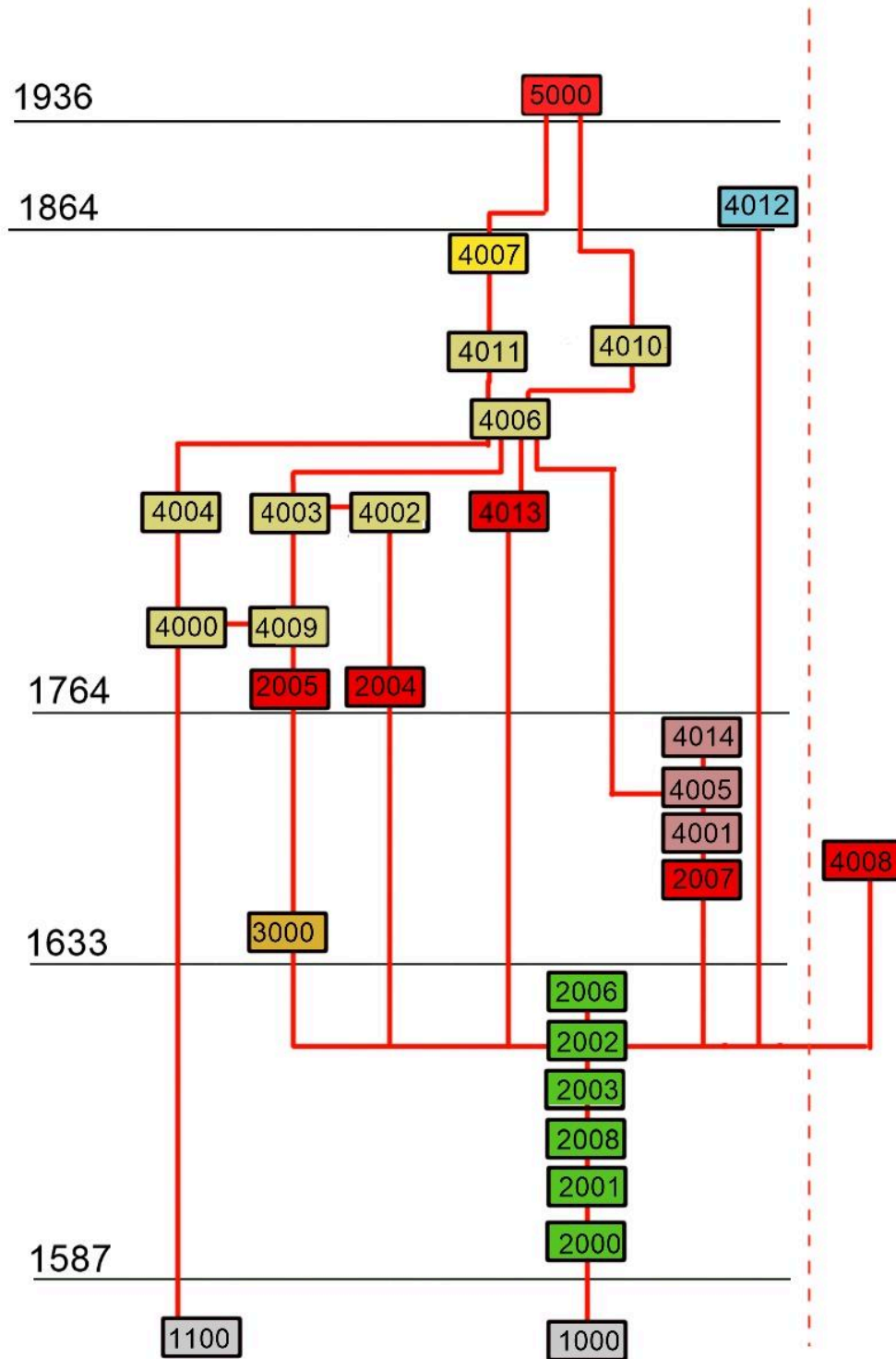
Talla: 4005

És tallat:

En contacte:

OBSERVACIONS:

7.4. Harris matrix

7.5. Llistat de documents

A continuació, mostrats per ordre cronològic, es llisten els documents més rellevants que hem pogut recopilar relacionats amb la Capella i el Mas de Sant Jaume.

1318, 18 d'octubre. Guillem de Viladecavalls confirma a Jaume de Castellar del terme de la casa de Viladecavalls (... *de termino domus meum villa equorum inferiorum*) i home seu (*homini meo*) el mas dit de Castellar (AHT, Capbreu Pere Folquer 28 (1318-1319). f. 99 r).

1331, Testament de Guillem de Viladecavalls: deixa 2 sous a “*l'altar de Sant Jaume de Castrilioni*» (còpia del s. XVII-XVIII a ACA, Monacals d'Hisenda, lligalls grans 17).

1374, 13 de maig. Fra Raimundo de Vibaors, monjo de Montserrat, servia a la Capella de Sant Jaume (AAM, Caixa 13, leg. 3, fol. 4).

1386. Document on apareix el ciutadà olesà *Bernat Ferrer de Castilione*, La menció del mas (Castilione Castellar, Castelló, Qastayo) es pot vincular definitivament al Mas de Sant Jaume (AHMOM, Cúria 1386, 18v).

1450. Testament: «*una missa a Santi Jacobi de Castilione*» (AHMOM, MN 1450, 1450).

1461. Anotació “*Capelle Santi Jacobi, castellio als Sanausa*” (AHMOM, MN 1461, 1461). S'anomena la capella de Sant Jaume, el mas anomenat Castellio o Castayo i per primer cop apareix el cognom Sanausa (després Sanahuja) com a propietari del mas.

1480. Testament: «*tres misses [...] he l'altra a la capelle de Sant Jaume de Castello*» (AHMOM, MN 1477, 1480).

1483, 27 gener. Pere Marcet, estableix de nou a Benet Ferrer àlies Sarraima al mas de Sant Jaume (APOM. MN 1477-95, f.69).

1505 «*in capella Santi Jacobi de Castelleto*» (AHMOM, MN 1548b, 1505).

1523, abril. Testament: Francina Llimona, àlies Valldeperas, es fa dir misses a les capelles de Sant Salvador de les Espases, Sant Jaume de Castelló i Sant Pere Sacama (AHMOM, Caixa 3).

1524, 10 de maig. Llicència del Vicari General Jaume Ric a Pere Antic Sarrahima, àlies Ferrer, pagès de la parròquia de Santa Maria d'Olesa per fer de nou a la quadra de Castelló, una Capella sota la invocació dels Sants Jaume i Anna (ADB, Gratiarum, vol 52, fol. 106 rv).

1546. Testament: «*una missa a Sant Jaume de Sarrayma*». (AHMOM, MN 1543, 102, 1546).

1505. Testament: «...[missa] in capella Santi Jacobi de Castelletto» (AHMOM, MN 1548b,).

1550. Testament: «*una missa a Sant Jaume de Castayo*» (AHMOM, MN 1548b, 1550).

1562. Testament de Pere Antic Serrahima (APOM, Not 90, T3, fol. 63v/64).

1575, 13 de juny. Testament: Pere Duran de Matasoleya, pagès de la quadra de Viladecavalls Sobirà, parròquia de Santa Maria d'Olesa, deixa [...*a las obras de la capella del glorios Sant Salvador de dita parrochia hun sou, de la capella del gloriós Sant Jaume altre sou...*] (ANT, Llibre de Testaments del notari Bernat Amat, fol. 116).

1588. Testament: «*una missa en la capella de St. Jaume*» (AHMOM, MN 1577, 1588).

1589. Testament: «...y una altra [missa] a St Jaume de Viladecavalls» (AHMOM Capbreu, 1589).

1589. Testament: Bertomeu Sanahuja deixa «... *una [missa] a Sant Salvador de les Spases y una altra a Sant Jaume de Vila de Cavalls...*» (AHMOM, Capsa A7, Document 57, Quaderns de Manual de Mossen Antoni Bover, 1571-1597, B-14).

1603. Testament: Salvador Sastre deixa 4 sous per a que li sigui celebrada una missa a la Capella de Sant Jaume (AHMOM, Caixa 35).

1603. Testament: Salvador Serrahima deixa una quantitat indeterminada per a que li sigui celebrada una missa a la Capella de Sant Jaume (AHMOM, Caixa 35).

1604. Testament: Fermí Duran deixa 4 sous per a que li siguin celebrades 2 misses a la capella de Sant Jaume. (AHMOM, Caixa 35).

1606. Testament: Margarida Bou deixa 2 lliures a Sant Salvador i dos rals per a dir missa a Sant Jaume. (AHMOM, Caixa 35).

1616. Testament: Pere Joan Ferrer deixa dos rals per a dir missa a Sant Jaume (AHMOM, Caixa 35).

1633. «*Fra. Pedro de Burgos abbat del monestir de nostre Sra. de Monserrat consedeix y done poder als de Vila de Cavalls parrochia de Olesa, que puguén los dits o las casas o habittans en ditas cassas [...] que si troben algun sacerdot [...] que puegue anar adir missa en la Capella de St. Jaume de Vila de Cavalls tots los diumenges y festes de manament de tot lo any*» (AHMOM, Doc N 1626, 1633).

1687, 15 de juliol. «*polissa al Rt. Mosen Matas per tres sacerdots anaren a las profesons soes a St. Armangol y St. Salvador y St Pera y St. Jaume*» (AHMOM, Plet Abat, 15.07.1687).

1691, 22 d'octubre. Testament: Aloy Puigventós i Margarit dona 10 rals, moneda de Barcelona, a la capella de Sant Jaume, parròquia d'Olesa (AHMOM, Caixa 36).

1721. «*cum via qua itur ad capellam Santi Jacobi*» (AHMOM, MN 1718, 1721).

1737. Visita pastoral on es diu que en els límits de la parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat hi ha una capella dedicada a Sant Jaume i en la que s'hi celebren misses els dies de festa (ADB, Visites Pastorals, tom. 2, fol.303).

1758, 21 de maig. D.D. Assensius Sales Barcino, acompanyat de Bonaventura Montllor, prevere, van visitar la capella de Sant Jaume i Sant Pere Sacama i les varen trobar les dues en bones condicions (ADB, Visites Pastorals, tom. 77, fol. 232).

1778. Es diu que «*en el vecindario de Vila de Cavalls hai una capilla dedicada a Sant Jayme, la que es propia de otro vecindario y la llaman Sufragánea, a ella va todos los dias de fiesta uno de los vicarios a decir misa. Dom Alexo Ramirez, su capellán espresó que estaba decente, que habia caliz y ornamentos regulares.*» (ADB, Visites Pastorals, tom. 87, fol. 28).

1786, 4 de maig. Es parla d'una capella «en el vecindario de Vila de Cabals, dedicada a Santiago. Es propia de dicho común i la llaman Sufragánea.» (ADB, Visitas Pastorales, tom. 88, fol. 133).

1805, 20 de juliol. Petició de dotació econòmica pels sacerdots seculars: «*El Reverendo Obispo de Barcelona llevó apuro y debido cumplimiento de la citada Real Resolución haciendo retirar de dichas Yglesias los religiosos que habia en ellas, nombrando en el interin para la regencia de este Curato, tres sacerdotes seculares, habida razón del número de almas de esta Parròquia y su sufragánea Capella de Sant Jaume, cuyo número es de 2.200 almas de comunión [...] No es justo pues M.P.S. ni tolerable para la real camara que los tres sacerdotes que en el interin nos administran el pasto espiritual, deban llevar una vida tan mísera e indecorosa*» (AHMOM, Carta al Rei de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat, 20.07.1805).

1818, 27 febrer. Redacció de capítols d'unió sota un sol rector de les capelles de Sant Martí del Sorbet, San Miquel i Santa Maria del Taudell i Sant Jaume de Viladecavalls. Aquesta unió, que els parroquians de Sant Jaume no veien amb bons ulls, no es va arribar a produir (ADB, Carpeta Parròquies núm. 765, doc. 1).

7.6. Recull fotogràfic

Vista general de la capella, orientada al sud. 2023.

Façana est, on s'observa el mur de cronologia anterior a la capella. 2023.

Absis poligonal des de l'exterior, orientat al nord. 2023.

Contrafort i sagristia adossats a la façana oest. 2023.

Estructura que hi ha darrera la sagristia, a la façana oest. 2023.

Façana orientada al sud, des de l'interior. 2024.

Visió de l'absis des de la porta d'entrada. 2024.

Façana principal des de l'interior, amb marques de la corda de la campana sobre el dintell i els negatius de les bigues de la tribuna. 2024.

Detall de la part central de l'arc de maons que suportava la coberta, a punt de trencar-se. 2022.

Base de l'escala que pujava a la tribuna, on es conserva el paviment antic. 2024.

Visió des de l'interior del mur oriental, amb dues finestres. 2023.

Mur oriental on es veu el suport de la biga travessera de la tribuna. 2023.

Absis i, a l'esquerra, la porta de la sagristia. 2023.

Paviment de la sagristia. 2024.

Exterior de la porta de la sagristia, amb el morter de color rosat. 2024.

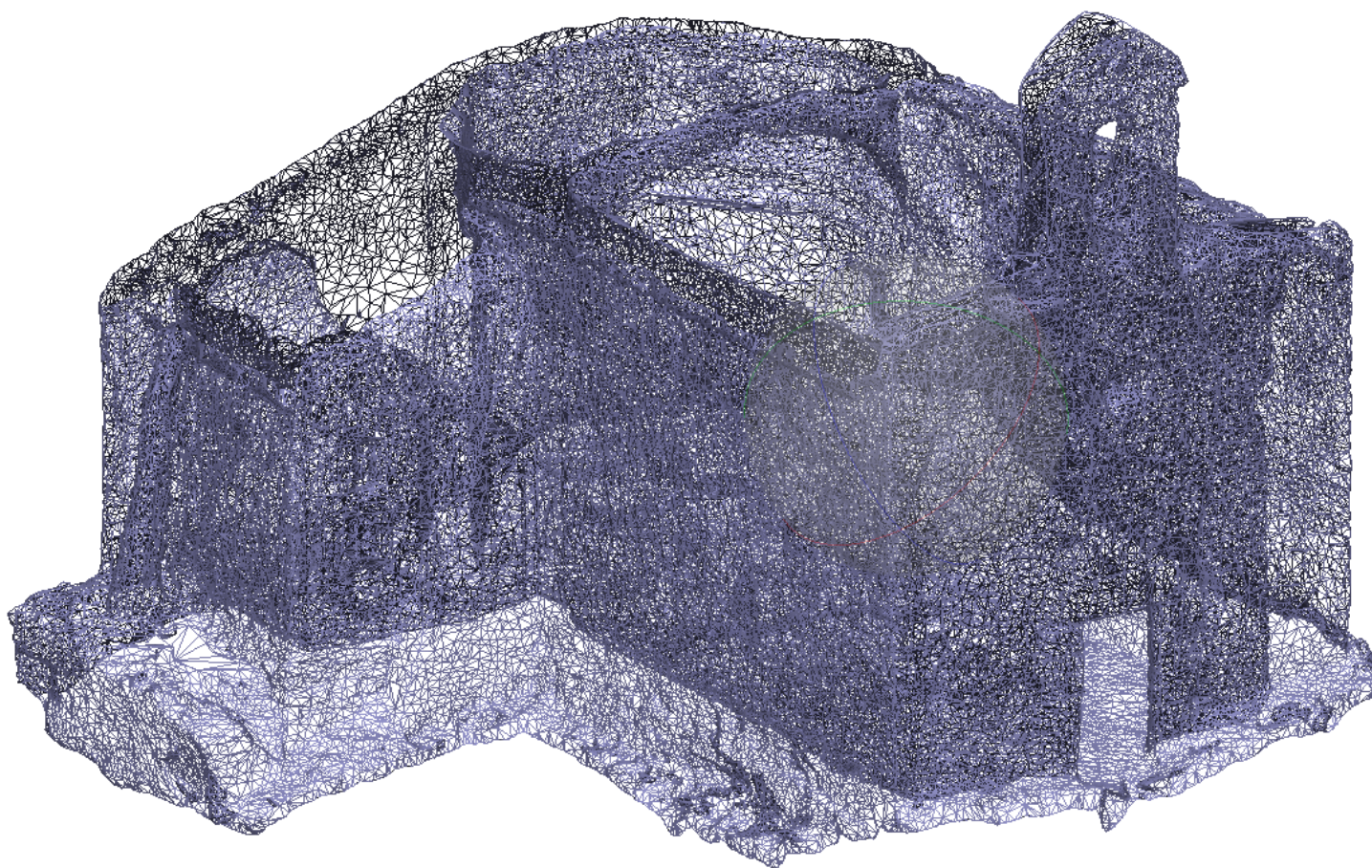
Interior de la sagristia. Es poden veure les restes de morter blanc i les marques del tub d'una possible estufa. 2024.

Negatiu de l'embigat del sostre de la sagristia. 2024.

Captura de pantalla del model 3D texturitzat fet amb el programa Metashape.

A

Captura de pantalla on es veuen la gran quantitat de polígons que conformen el model 3D fet amb el programa Metashape.